

En bæredygtig fremtid

Forsikring- og pensionsbranchens
bæredygtighedsrapport 2022

Indhold

Forord 4

Executive Summary / Abstrakt 6

Ansvarlighed, åbenhed og aktivt ejerskab 12

Forskellighed i tilgangen til ansvarlig investering 14

Aktivt ejerskab 16

Frasalg 13

Dilemmaer er der mange af 20

Investeringer i Emerging Markets – eksempel statsobligationer 22

Bæredygtige investeringer 24

Miljømæssige mål i investeringerne 24

Biodiversitet og skov 28

EU-standard for grønne obligationer 30

Sociale og ledelsesmæssige forhold i investeringerne (S og G) 30

ESG-relaterede finansielle risici 36

Klimarelaterede finansielle risici 30

Sociale og ledelsesmæssige finansielle risici 32

Den danske branches bæredygtige tiltag:

Grønt tilsagn på 350 mia. kr. og klimahenstilling 38

Status på tilsagnet 2022 39

Kritik af branchens grønne opgørelsesmetode 40

Tilsagnets overgang fra verdensmål 7 til EU-taksonomien 42

Branchens henstilling til klimarapportering 43

Bæredygtighedsregulering 44

De politiske rammevilkår skal være endnu

bedre, hvis den grønne omstilling skal op i gear 46

En samlet investeringsplan 46

Energioer på havet og energiparker til lands 48

Power-to-X 50

Forsikringsbranchens arbejde med bæredygtighed 52

Forebyggelse af klimaskader 52

Forsikringsselskaberne erstatter skader efter skybrud 52

Naturskadesordningen (offentlig ordening) 53

Forsikringsbranchen og bæredygtighed 54

National klimatilpasningsplan og klimatilpasningsfond på finansloven 54

Forord

Forsikrings- og pensionsbranchens kerneopgave er at give danskerne en tryk hverdag og et godt liv – også når uheldet er ude. Når vi investerer danskernes pensionsopsparing, skal vi bidrage med et godt, stabilt og langsigtet afkast, som giver danskerne en økonomisk tryk alderdom. Når vi investerer bæredygtigt og ansvarligt, er vi med til at skabe livskvalitet og sunde levevilkår for mennesker og et bæredygtigt samfund. Samtidigt ønsker vi gennem vores forsikringsarbejde at forebygge klimaskader som følge af den globale opvarmning. Og vi har taget hul på at udbrede mere klimavenlige løsninger, når kunderne får skader og fx skal have repareret deres bil eller udskiftet det gamle oliefyr.

Branchen ønsker at spille en proaktiv rolle og skabe transparens om, hvilken virkning vores investeringer og forsikringer har. Derfor udgiver vi denne rapport, som vi håber, vil skabe yderligere åbenhed om og indsigt i arbejdet med ansvarlighed og bæredygtighed. Vejen til et bæredygtigt samfund er ikke enkel og ligetil. Rapporten identificerer derfor nuværende såvel som fremtidige udfordringer og dilemmaer, som branchen står over for i arbejdet med ansvarlighed og bæredygtighed.

Den danske pensionsbranche har høje ambitioner i forhold til arbejdet med ansvarlighed og bæredygtighed. Men selskaberne er forskellige, har forskellige kunder og medlemmer og bidrager derfor også forskelligt til arbejdet. Det er selskaberne og deres bestyrelser der fastlægger, hvordan det enkelte selskab går til opgaven.

Branchen arbejder for at sikre åbenhed, gennemsigtighed og standardiseret viden om arbejdet med bæredygtige og klimarelaterede investeringer. Det aktive ejerskab spiller her en vigtig rolle.

Den danske branche er gået forrest i arbejdet med ansvarlighed og bæredygtighed. Der er meget at gøre, og vi er langt fra i mål – men vi er på vej. Undervejs er der mange dilemmaer. Metoderne er stadig ikke på plads, og der er mangel på kvalitetsdata fra virksomhederne. Vi arbejder hele tiden på at forbedre opgørelserne og vores metoder.

Rapporten er derfor også tænkt som et dialogværktøj med branchens mange interessenter såsom politikere, myndigheder, NGO'er samt andre interessenter (videnskab) om både de muligheder men også udfordringer, kompleksitet og dilemmaer, som branchen står over for i arbejdet

Ansvarlige og bæredygtige investeringer og forsikringer fylder stadig mere, og samfundets holdninger og ønsker er i bevægelse. Presset vil de kommende år tiltage fra både branchens kunder, medlemmer og samarbejdspartnere. Den udvikling ønsker vi som forsikrings- og pensionsbranche at være på forkant med. Især klima og behovet for CO₂-reduktionen spiller i de her år en afgørende rolle med vedtagelse af 70 pct. målsætningen i Danmark og 55 pct. målsætningen i EU. De danske pensionsselskaber tog allerede tilbage i 2019 initiativ til at give et betinget klimatilsagn om at investere yderligere 350 mia. kr. i grønne investeringer frem mod 2030. Det gælder bl.a. investeringer i bæredygtig energi, fx vind, sol, Power-to-X og andre energiteknologier i Danmark og verden over.

I det seneste år har branchen investeret 68 nye danske milliarder kroner i grønne teknologier. På trods af hård modvind på de finansielle markeder og en krig i Europa. Vores politikere skal gøre endnu mere for at skabe gode rammevilkår for at fremme bæredygtige investeringer.

Forsikrings- og pensionsbranchen er med sin rækkevidde til samtlige danske husstande og med danskernes betydelige pensionsformue med til at løse nogle af de største udfordringer, det danske og det internationale samfund står over for i forhold til bæredygtighed og den nødvendige grønne omstilling. Forsikringsbranchen har stor berøring med danskerne både mht. forebyggelse af og erstatning for skader. Derfor kan branchen bidrage til bæredygtige foranstaltninger og indkøb hos danskerne. Branchen kan med de rette rammer gøre en afgørende forskel i forhold til at bidrage med investeringer og løsninger.

Med venlig hilsen
Kent Damsgaard

Kent Damsgaard
Adm. direktør, F&P

A handwritten signature in blue ink that reads "Kent Damsgaard". The signature is written in a cursive, flowing style.

Executive Summary

Denne rapport er den første samlede bæredygtighedsrapport fra den danske forsikrings- og pensionsbranche. Rapporten fokuserer på branchens ansvarlige og bæredygtige bidrag primært til den grønne omstilling, dvs. klima, men rapporten indeholder også aspekter af socialt ansvar og ledelsesmæssige¹ forhold.

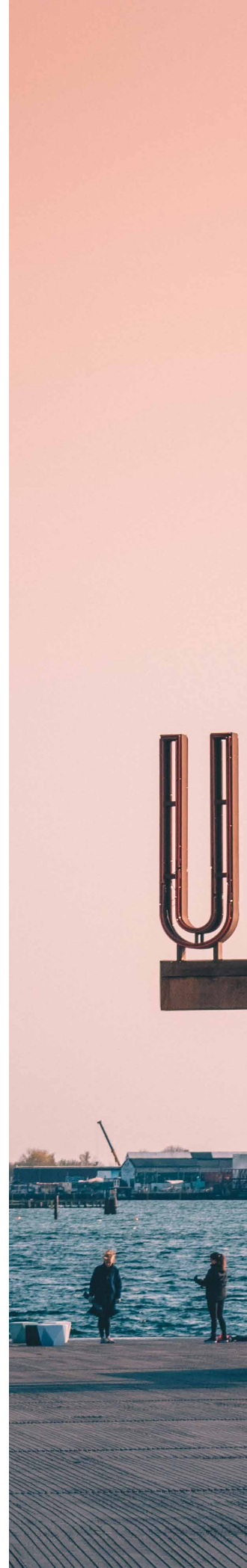
Rapporten fokuserer hovedsageligt på branchens investeringer og forvaltningen af de ca. 4.000 mia. kr., som danskerne har af pensionsformue hos F&P's medlemmer. Rapporten dækker tillige en række indsatser, som gøres på forsikringssiden blandt F&P's forsikringsmedlemmer.

En del af datagrundlaget for denne rapport er en spørgeskemaundersøgelse henvendt henholdsvis til investeringsdirektører og til relevante medarbejdere i de tre største forsikringsselskaber og 14 pensionselskaber (herefter pensionselskaberne/selskaberne) samt selskabernes årlige rapporter. Derudover rapporterer forsikrings- og pensionselskaberne årligt på fælles målepunkter for branchens klimaaftryk.

Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen og den årlige rapportering for branchens klimaaftryk tegner et billede af en branche, som sætter ansvarlighed og bæredygtighed højt på dagsordenen og, som har ansvarlighed og bæredygtighed bredt implementeret i selskabernes forretningsmodeller og -strategier. Hos hovedparten af selskaberne indgår FN's verdensmål i investeringspolitikken. Klimarelaterede finansielle risici er hos langt størstedelen af de adspurgte selskaber en integreret del af selskabernes risikostyring, ligesom en stor del af selskaberne også inddrager sociale- og ledelsesmæssige risici.

¹ ESG. G'et står for ledelse, governance eller forvaltning.

² Alm. Brand/Codan, AP Pension, Akademiker Pension, Danica, industriens Pension, Lærernes Pension, LB Forsikring, Pension Danmark, Pædagogernes Pension - PBU, PenSam, P+, PKA, PFA, SamPension, Topdanmark, Tryk og Velliv.

NDERSTANDING

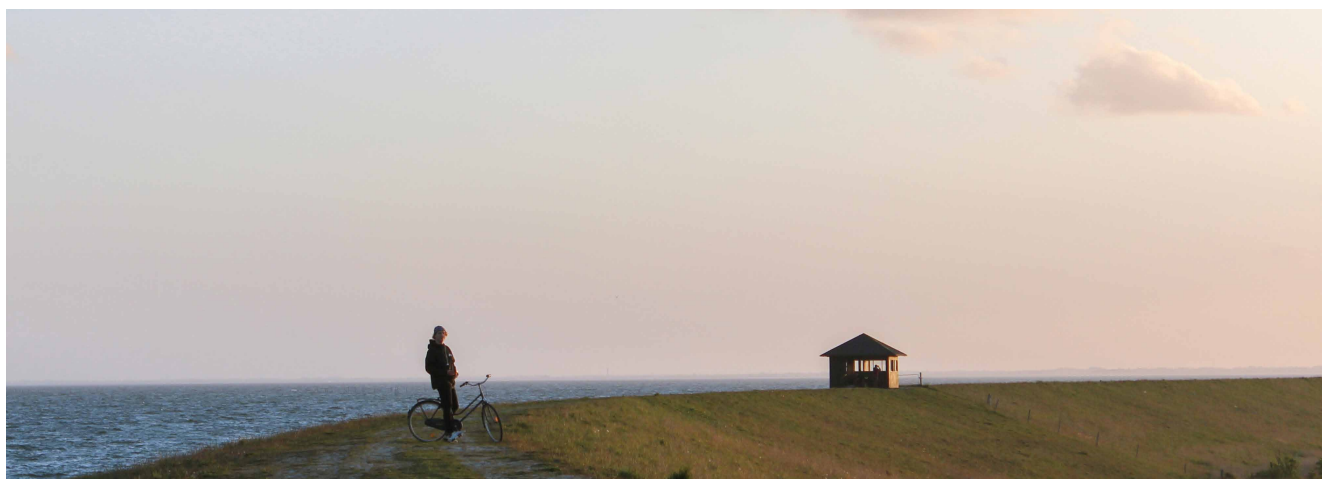

Rapporten her viser at:

Pension/investering og bæredygtighedsresultater 2022¹

- Pensionsbranchen har pr. medio 2022 investeret for 68 mia. kr. i nye grønne investeringer inden for bæredygtig energi (verdensmål 7) siden sidste opgørelse i 2021, og det er realistisk, at branchen når i mål med det betingede tilsagn om ekstra 350 mia. kr. senest i 2030. Dette til trods for et betydeligt ustabilts finansielt år.
- Alle pensionselskaber har forpligtet sig til et net-zero reduktionsmål for drivhusgasudledninger i den samlede investeringsportefølje senest i 2050, og 86 pct. af selskaberne har et mål for andelen af grønne investeringer.
- Alle selskaber implementerer bæredygtighedsrisici (ESG) i deres forretningsmodeller og implementerer transitoriske klimarisici. 86 pct. af selskaberne forventer, at flere medarbejdere arbejder med ESG i investeringerne i 2025 end i dag.
- Alle selskaber arbejder enten med frasalg eller eksklusionslister og fremlægger deres frasalgs- eller eksklusionslister. 93 pct. af selskaberne fører aktivt ejerskab gennem dialog med virksomhederne, stemmer på generalforsamlinger eller frasælger.
- Pensionselskaberne presser på for en transition hos de fossile virksomheder og er opmærksomme på risikoen for "stranded assets". 64 pct. af pensionselskaberne har på nuværende tidspunkt en politik om ikke at udvide aktiviteter inden for kul og oliesand. Andre ekskluderer eller frasælger løbende, hvis dialog ikke virker.
- Alle selskaber bakker om et eller flere initiativer for at fremme bæredygtige og ansvarlige investeringer og menneskerettigheder såsom UN Principles for Responsible Investment (PRI), OECD Guidelines for Multinational Enterprises, UN Global Compact Principles, UN Guiding Principles on business and Human Rights, Investor Alliance for Human Rights og Dansif m.fl.
- Alle selskaber bakker op om Parisaftalen. Pensionselskaberne arbejder på forskellig vis for miljø, klima og transitoriske klimarisici i investeringerne og:
  - Alle selskaberne bakker op om et eller flere internationale klimainitiativer og alliancer såsom Paris aligned Investment Initiative, Climate Action 100+, Institutional Investors Group on Climate change (IIGCC), og UN-convened Net-Zero Asset Owner Alliance m.fl.
  - 79 pct. af selskaberne arbejder med Climate-Related Financial Disclosures (TCFD)
  - 21 pct. af selskaberne arbejder med det nyligt oprettede Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD), hvor der endnu ikke er fastlagt retningslinjer.

Kilde: besvarelser fra 14 selskaber i FØP's spørgeskemaundersøgelse.

¹ Besvarelser fra 14 selskaber i FØP's spørgeskemaundersøgelse.

Forsikring og bæredygtighedsresultater 2022²

- Forsikringsselskaberne vejleder kunderne i, hvordan kunderne kan klimatilpasse deres hjem, så omfanget af klimaskader reduceres.
- Forsikringsbranchen arbejder på at dele selskabernes data med kommunerne, så disse kan bruges til at identificere de områder, der er mest udsat for klimaskader og dermed understøtte kommunernes forebyggelse af klimaskader.
- Forsikringsselskaber behandler naturrelaterede skader på vegne af Naturskadeordningen, som er en offentlig ordning, der dækker skader fra hav, fjord, søer og vandløb.
- Forsikringsselskaberne dækker skybrudsskader. Dette løb i et gennemsnitligt år op i 5500 skader til en værdi af omkring 111 mio. kr.
- Forsikringsselskaberne opkræver 40 kr. pr. brandforsikringspolice til naturskadeordningen.
- Forsikringsbranchen arbejder på at skadeserstatte mere bæredygtigt, f.eks. ved brug af genbrugte dele.

Kilde: besvarelser fra 14 selskaber i FØPs spørgeskemaundersøgelse.

Branchens anbefalinger til politikerne for at fremme grønne investeringer i Danmark

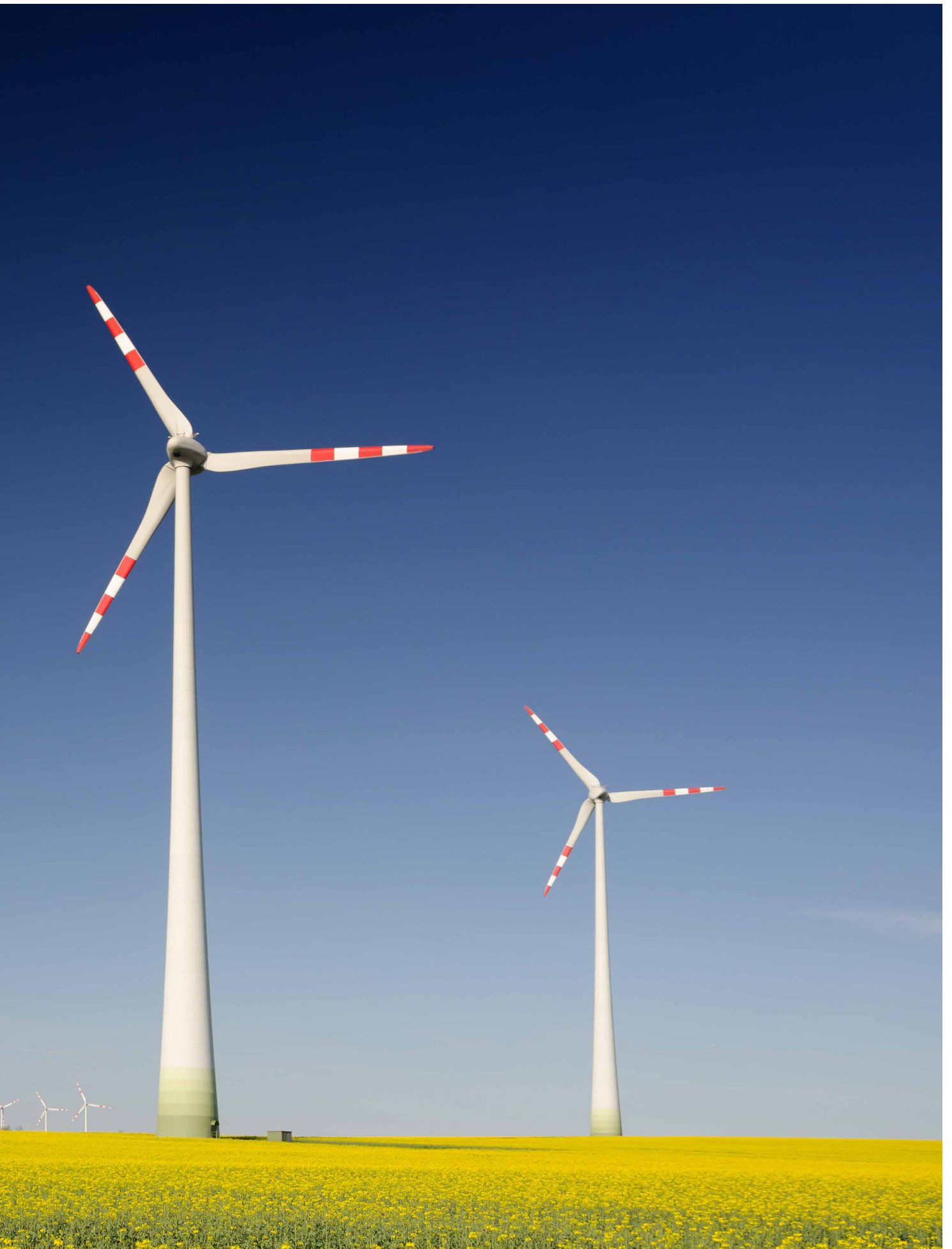
- En konkret investeringsplan, der redegør for de største forventede projekter i Danmark og deres investeringsomfang
- Udarbejdelse af en national klimatilpasningsplan og etablering af en klimafond til at finansiere de nødvendige investeringer
- Det offentlige og det private skal arbejde sammen på at få udviklet Power-to-X i Danmark. Der er behov for incitament og sikkerhed for virksomheder og investorer til at gå ind i PtX.
- Hurtigere udbygning af vind og sol, herunder fart på energioer og energilandskaber, energiinfrastruktur, og endnu mere offentlig-privat samarbejde
- Fast track på det offentlige sagsbehandling af vedvarende energiprojekter

² Besvarelser fra 14 selskaber i FØPs spørgeskemaundersøgelse.

Branchens bidrag til den grønne omstilling spiller en betydelig rolle i den danske indsats for at nå Parisaftalens klimamål. De danske pensionsselskaber er førende inden for investeringer i grøn omstilling og har en særlig stærk position inden for grøn energi.

Med 4.000 mia. kr. under forvaltning har branchen de finansielle muskler til at gøre en forskel.

Ansvarlighed, åbenhed og aktivt ejerskab

Forsikrings- og pensionsbranchen råder over knap 4.000 mia. kr., som er investeret på vegne af de danske forsikrings- og pensionskunder. Pensionssekskabernes hovedopgave er at skaffe afkast til pensionskunderne og dermed sikre danskerne en tryk alderdom. Samtidig arbejder pensionssekskaberne i stigende grad for, at deres investeringer sker på ansvarlig og bæredygtig vis med respekt for klima, menneskerettigheder, internationale konventioner og ledelsesmæssige forhold.

Potentialet for at drive den bæredygtige transformation af vores samfund er dermed stort. Som med alle transformationer er også den bæredygtige udvikling forbundet med mange udfordringer og dilemmaer. Den danske branche har sat en klar retning mod et mere bæredygtigt samfund med sine omfattende bæredygtige investeringer. Pensionskunderne efterspørger desuden i stigende grad flere bæredygtige investeringer samtidig med en ansvarlig forvaltning af deres pensionspenge. Det samme er tilfældet på forsikringsområdet, hvor flere og flere bæredygtige forsikringsprodukter vinder frem.

Ansvarlige investeringer er en betegnelse for, hvordan investeringer håndteres. Ansvarlige investeringer handler derfor i høj grad om, hvad der investeres eller ikke investeres i. Ansvarlighed og bæredygtighed går hånd i hånd og rummer flere dimensioner. FN definerer ansvarlig investeringsadfærd som en strategi og en praksis, der inkorporerer miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige forhold (ESG) og peger på, at ansvarlige og bæredygtige investeringer går hånd i hånd med udgangspunkt i FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. På finansmarkederne bruges ESG-faktorer som et værktøj til at investere

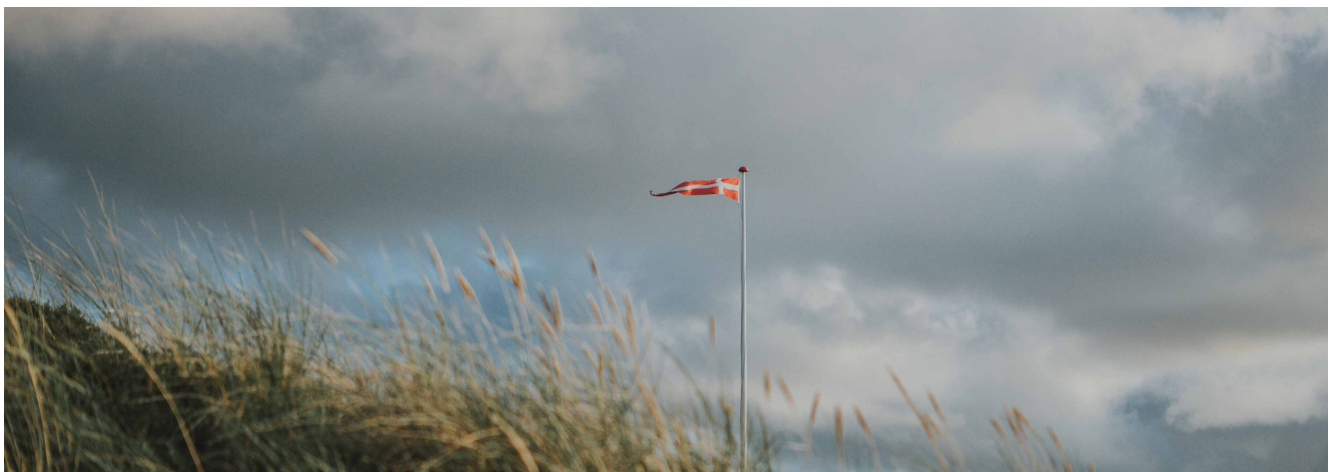
bæredygtigt og modvirke bæredygtighedsrelaterede risici. Det er samtidigt blevet en vigtig målestok for, hvor ansvarlige og bæredygtige sekskaberne og investeringer vurderes at være. Det er bl.a. også disse ESG-faktorer, som EU bygger videre på i arbejdet med reguleringsmæssige tiltag på bæredygtighedsområdet. De danske pensionssekskaber er meget opmærksomme på, at deres investeringer – udover at være økonomisk forsvarlige – også er ansvarlige i forhold til både internationale retningslinjer og konventioner.

Særligt klima og grønne investeringer udgør i dag en stor del af branchens ansvarlighedsdagsorden, hvor EU-taksomonien også tager sit udgangspunkt.

Det aktuelle fokus på klima og grøn omstilling skyldes det akutte behov for udledningsreduktioner og de enorme udfordringer samfundet står overfor med dekarbonisering af erhvervslivet samt tilpasning til klimaændringer.

Med klimaforandringerne følger også fundamentale ændringer for forsikrings- og pensionsbranchens muligheder og risici. Forsikrings- og pensionssekskaberne underlægges flere rapporteringskrav og en strammere klimaloggivning de kommende år.

Sociale og ledelsesmæssige aspekter er faktorer, som fylder mere i investeringerne, end det gjorde bare nogle få år tilbage og er ligeledes vigtige faktorer i sekskabernes forretningsmæssige beslutninger. Branchen forventer derfor at spille en endnu større rolle i forhold til at levere miljømæssige, sociale og ledelsesmæssigt forsvarlige investeringer fremadrettet.

Invasjonen i Ukraine og branchens investeringer

Danske forsikrings- og pensjonsselskaber investerer ca. 1/3 af formuen i Danmark og resten i udlandet for at sikre det bedste mulige afkast til kunderne og tilstrækkelig risikospredning. Selskabernes eksponering i forhold til Rusland og Belarus var dog selv før krigen i Ukraine meget begrænset, og nye tal for beholdningerne viser, at de er faldet støt siden årsskiftet. Dette skyldes dels frasalg men også kurstab som en naturlig konsekvens af EU's sanktioner mod russiske og belarussiske investeringsaktiver. Fra årsskiftet til 1. marts faldt de samlede beholdninger i Rusland og Belarus fra 9,2 mia. kroner til 2,0 mia. kroner – ud af en samlet pensionsformue på rundt regnet 4.000 mia. kr³.

Den samlede branche har støttet entydigt op om sanktionerne og tager skarpt afstand fra det russiske regime.

Frasalget af de russiske investeringer er både med til at undgå at støtte det russiske regime – samtidig med, at selskaberne varetager opsparernes interesser ved at reducere beholdninger, som ellers risikerer at miste værdi.

I sidste ende er det altid det enkelte pensjonsselskab, som konkret kan vurdere, hvordan man bedst og rigtigst håndterer investeringerne på vegne af medlemmer og kunder. Men frasalgene viser tydeligt, at branchen har vist omhu, selv om tab i sådan en situation aldrig kan undgås.

Samtidigt åbner krigen i Ukraine også nye debatter ift. investeringer i forsvar og sikkerhed.

Danske pensjonsselskaber har en lang tradition for at have åbenhed om, hvordan de investerer ansvarligt og bæredygtigt og er derfor langt fremme i forhold til andre europæiske lande. Stort set alle danske forsikrings- og pensjonsselskaber har offentliggjort en politik for, hvor-

dan de investerer ansvarligt. Derudover offentliggør alle pensjonsselskaber⁴ frasalgslistor på deres hjemmesider, så deres medlemmer eller kunder let kan få indblik i, hvad deres pensjonsselskab har fravalgt at investere i.

³ Kilde: F&P beholdningsstatistik

⁴ Alm. Brand/Codan, AP Pension, Akademiker Pension, Danica, industriens Pension, Lærernes Pension, LB Forsikring, Pension Danmark, Pædagogernes Pension - PBU, PenSam, P+, PKA, PFA, SamPension, Topdanmark, Tryk og Velliv.

Forskellighed i tilgangen til ansvarlig investering

Pensionselskaberne har forskellige tilgange til og indsatser på bæredygtighed, der tager udgangspunkt i deres kunders ønsker og forventninger. Selskabernes måde at udmønte ansvarlighed og aktivt ejerskab på kan derfor ikke ensrettes, men tager afsæt i fælles udgangspunkter.

Det er vigtigt for branchen, at samfundet har tillid til, at branchen løser opgaven på en ordentlig og ansvarlig måde. Derfor har pensionselskaberne fokus på, at deres forretningsmodeller er ordentlige og ansvarlige, og at de opfattes som legitime aktører. Som brancheorganisation understøtter F&P implementeringen af de krav, som samfundet stiller. Branchen arbejder for en høj grad af selvjustits. Branchen overholder regulering og sanktioner og følger de gældende internationale konventioner, retningslinjer og standarder, men fordi F&P's medlemmer er forskellige, har kunder med forskellige præferencer og har forskellige tilgange til ansvarlige investeringer, er der ikke en one-size fits all i håndhævelsen.

Pensionsbranchen støtter fuldt op om Parisaftalen, EU-Kommissionens Green Deal, FN's verdensmål for bæredygtig udvikling m.v., som det fremgår af F&P's 2025-strategi. Alle af de adspurgte pensionselskaber bakker op om et eller flere initiativer og alliancer for at fremme bæredygtige og ansvarlige investeringer.

Investeringer i våben

Danmark har tiltrådt både Ottawa- og Oslo-konventionerne, der forbyder anvendelse og udbredelse af antipersonelle miner og klyngebomber. Danske pensionselskaber har på den baggrund ekskluderet en række virksomheder fra deres investeringsunivers.

Branchen følger bl.a.

- Konventioner om forbudte våben (klyngebomber, landminer, kemiske og biologiske våben) samt FN-traktaten om ikke-spredning af atomvåben.
- Udenrigsministeriets liste over gældende sanktioner, som Danmark er forpligtet til at håndhæve.

Det enkelte selskab vurderer, hvilke alliancer og samarbejder, der understøtter deres investeringer og mål bedst.

- Alle pensionselskaber bakker op om et eller flere initiativer for at fremme bæredygtige og ansvarlige investeringer.
- 93 pct. af selskaberne følger FN's Global Compact 10 principper for ansvarlig virksomhedsadfærd, der bygger på internationalt anerkendte konventioner om menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, antikorrupsion og miljøbeskyttelse.
- 86 pct. af selskaberne oplyser, at de følger UN Principles for Responsible Investment (PRI), som er et FN-støttet netværk af investorer, der arbejder sammen om at implementere seks principper om ansvarlige investeringer.
- 86 pct. af selskaberne følger OECD's guidelines for multinationale virksomheder.

Kilde: besvarelser fra 14 selskaber i F&P's spørgeskemaundersøgelse.

Investoralliancer og samarbejde⁵

Columbia Threadneedle Investments

Pædagogernes Pension (PBU) samarbejder med det globale investeringsselskab Columbia Threadneedle Investments, som repræsenterer PBU og ligesindede institutionelle investorer i dialogen med virksomheder og i udøvelsen af PBU's aktive ejerskab.

Dansif

PBU er stiftende medlem af Dansif, som er sammenslutningen af ansvarlige investorer i Danmark. Dansif er et upartisk forum for aktører med væsentlig interesse for ansvarlige investeringer. Formålet er at udbrede og udveksle erfaringer samt at muliggøre en alsidig debat om ansvarlige investeringer.

Global Compact

PBU er medlem af det danske bæredygtighedsnetværk under FN Global Compact. Formålet med netværket er at være et forum for erfaringsudveksling og at inspirere og assistere med implementeringen af Global Compact's ti principper.

IIGCC

Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) er en europæisk sammenslutning af investorer, der videndeler på klima- og energiområdet. IIGCC påvirker rammerne for investering i den fremtidige energiforsyning og påvirker virksomhedernes klimastrategier.

PRI

Principles for Responsible Investment er de FN-støttede principper for ansvarlige investeringer. Det er seks generelle retningslinjer for investorers arbejde med samfundsansvar.

Climate Action 100+

er et investorinitiativ rettet mod at sikre, at de største virksomhedsudledere af CO2 tager de nødvendige skridt for at bekæmpe klimaforandringer.

INVESTOR ALLIANCE
FOR HUMAN RIGHTS
AN INITIATIVE OF ICRR

IAFHR

Investor Alliance for Human Rights er en kollektiv investorplatform for ansvarlige investeringer funderet i respekt for menneskerettighederne.

⁵ Ovenstående eksempler er fra Pædagogernes Pension (PBU). Selskaberne anvender forskellige samarbejdspartnere og indgår i andre alliancer. PBU anvender fx Columbia Threadneedle, mens andre selskaber samarbejder med Federated Hermes, Systanalytics m.fl.

Aktivt ejerskab er et vigtigt aspekt af ansvarlige og bæredygtige investeringer

Aktiv aktiebesiddelse er et vigtigt værktøj, der påvirker virksomhedernes adfærd og hjælper virksomheder med at tilpasse sig ændringer

Vores selskaber er forskellige og har forskellige tilgange, men langt de fleste selskaber foretrækker at forsøge at påvirke de selskaber, de investerer i – nogle gange medfører aktiv ejerskab ikke de nødvendige ændringer og så kan frasalgs være sidste udvej.

Vi kan selvfølgelig blive bedre og derfor arbejder vi på at skabe større gennemsigtighed, gå i dialog og samarbejde – også med dem, der er kritiske⁷.

Aktivt ejerskab

Begrebet aktivt ejerskab fylder mere og mere. Aktivt ejerskab betyder, at et pensionselskab - via sit medejerskab af en virksomhed - eksempelvis går i dialog med ledelsen, eller bruger sin stemmeret på generalforsamlingen med det formål at presse de virksomheder, de

investerer i, til at ændre adfærd og forretningsstrategi, så de fx fremmer den grønne omstilling, socialt ansvar eller ledelsesmæssige forhold. Lykkes det ikke at ændre adfærd, kan pensionselskabet overveje at sælge sine aktier.

Vores medlemmers aktive ejerskab⁸

79 pct.

fremlægger dialoglister

93 pct.

går i dialog med selskaberne

100 pct.

bruger frasalgs som sidste udvej

86 pct.

voting records

100 pct.

rapporterer om klimadialoger
(branchehenstilling)

100 pct.

fremlægger frasalgslistes

⁷ Kilde: selskabernes egne hjemmesider og rapporter.

⁸ Kilde: selskabernes egne hjemmesider og rapporter.

Eksklusion og frasalg

Med afsæt i internationale konventioner og retningslinjer har PFA⁹ i politikken for ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab defineret en række aktiviteter, som PFA ikke ønsker at investere i. Selskaber, der bidrager til disse, bliver ekskluderet fra PFA's investeringsunivers. PFA har for eksempel ekskluderet selskaber, som bidrager til produktionen af kontroversielle våben (såsom klyngevåben, anti-personelle landminer og atomvåben), og hvis omsætning relateret til olieudvinding af tjæresand eller termisk kul - er lig eller større end 5 pct. af deres totale omsætning. PFA anvender data på kriteriet fra deres eksterne dataleverandør.

Derudover ekskluderer PFA selskaber, der systematisk og regelmæssigt overtræder PFA's standarder, og som ikke responderer positivt på dialog. Eksklusion genovervejes, når det kan påvises, at de forhold, der er årsag til eksklusion, er ophørt, og at det pågældende selskab eller land har forbedret sin adfærd. Seneste eksklusioner er 32 selskaber, som enten er involveret i termisk kul- eller tjæresandsudvinding.

Stemmeafgivelse

PenSam¹⁰ samarbejder med ISS Proxy Voting-agenten om den løbende stemmeafgivning på generalforsamlinger, hvor der stemmes efter PenSam's retningslinjer. Principielt stemmes der på alle generalforsamlinger, hvor PenSam er aktionær. PenSam har i 2021 stemt på 2.226 generalforsamlinger, og der er på 938 generalforsamlinger stemt imod ét eller flere forslag fra ledelsen. PenSam har i alt stemt på 25.757 forslag, og på 2.241 forslag, svarende til cirka 8,7 pct., er der stemt imod ledelsens anbefalinger. De fleste stemmer imod ledelsen er inden for områderne governance og aflønning. Der er stemt for 671 aktionærforslag. PenSam har på 34 generalforsamlinger stemt for 36 forslag, der fremmer den grønne omstilling. Forslagene har blandt andet drejet sig om, at selskaber skal følge Parisaftalen, øge transparens og sætte mål for reduktion af CO2-udledning, diverse klima-rapporter m.m. I Danmark har PenSam stemt på 19 generalforsamlinger, og der er på 12 generalforsamlinger stemt imod ét eller flere forslag fra ledelsen.

Arbejde for ansvar og gennemsigtighed

Danica Pension¹¹ går imod bestyrelserne i Facebook, Instagram og Google for at få dem til at tage et langt større ansvar og stoppe spredning af vildledende informationer, racisme og had eller upassende indhold til børn og unge. Danica Pension mener ikke, at de i tilstrækkelig grad lever op til deres ansvar eller er gennemsigtige nok om deres praksis for at blokere uønsket indhold. Derfor stemmer Danica Pension for forslag, som pålægger virksomhederne at forbedre gennemsigtigheden om deres overvågning og systemer, der skal stoppe spredning af brugerindhold, der indeholder, fremmer hadefulde ytringer eller falsk information samt indhold, der tilskynder til vold.

Aktionærforslag

På Norfolk Southern Corporations generalforsamling den 13. maj 2021 stemte AP Pension¹² for et aktionærforslag om, at selskabet skal rapportere om, hvordan dets direkte og indirekte lobbyvirksomhed er i overensstemmelse med målene i Parisaftalen. Selskabets lobbypositioner blev af tredjeparter vurderet til ikke at være gennemsigtige eller i overensstemmelse med Parisaftalen, som selskabet ellers tidligere havde hævdet. Selskabets bestyrelse anbefalede aktionærer at stemme imod forslaget med en forklaring om, at oplysninger om dets lobbyvirksomhed i forvejen blev anset for at være både omfattende og tilstrækkelig. Forslaget blev vedtaget med 76 pct. af stemmerne til trods for bestyrelsens anbefaling.

Dialog forandrer trinvist

Gennem et omfattende dialogprogram følger Sampension¹³ op på, at de virksomheder, de investerer i, agerer ansvarligt. Programmet for forbedringsdialoger mod virksomheder, Sampension har investeret i, har kørt i mange år og har nu direkte reference til FN's verdensmål for at støtte op om virksomhedernes deltagelse i en bæredygtig udvikling. Dialogerne fokuserer primært på at højne virksomhedernes kendskab til verdensmålene og øge deres ambitionsniveau ved at inkludere verdensmålene i målsætninger og politikker og rapportere herpå. Dialogerne er et tålmodigt og vedvarende arbejde med et ESG-tema for at forandre verden gradvis og fører typisk ikke til eksklusion. Kritiske dialoger handler om at påvirke virksomheder, hvor Sampension har identificeret et muligt væsentligt brud på Sampensions politik for ansvarlige investeringer. Kommer der ikke noget ud af dialogen, kan virksomheden blive ekskluderet fra Sampensions investeringsportefølje.

Indflydelse gennem dialoger

AP Pension¹² udøver aktivt ejerskab for at påvirke selskaberne i deres portefølje i en mere bæredygtig og ansvarlig retning. Som ansvarlig investor mener AP Pension, at det er en pligt at gøre sin indflydelse gældende. AP Pensions eksterne rådgiver, Sustainalytics, går i dialog med selskaber på vegne af AP Pension og andre investorer, når der identificeres potentielle brud på principperne. På appension.dk oplyses løbende om, hvilke selskaber og sager det drejer sig om samt målet for de forskellige dialoger. I løbet af 2021 har AP Pension via Sustainalytics været i dialog med 38 selskaber om 43 hændelser eller adfærd, der er identificeret som potentielle brud på AP Pensions principper. Er et selskab ikke interesseret i dialog eller at ændre adfærd, har AP Pension forpligtet sig til at skille sig af med den pågældende investering.

⁹ PFA

¹¹ Danica Pension ¹³ Sampension

¹⁰ PenSam

¹² AP Pension

Frasalg

De danske pensionsselskaber benytter sig af frasalg, når den virksomhed, der er investeret i, ikke vil ændre en uhensigtsmæssig adfærd. Det kan være på grund af miljømæssige såvel som sociale og ledelsesmæssige forhold. Fælles for selskaberne er, at langt størstedelen foretrækker en forvaltningsstrategi, der inkluderer udtømmende dialog med de virksomheder, de investerer i, for på den måde at forsøge at få virksomheden til at ændre adfærd. Lykkes det ikke, at få virksomheden til at ændre adfærd, benyttes frasalg. Frasalg bliver derfor ofte set som sidste udvej, men dog et vigtigt værktøj, så der i sidste ende er en konsekvens for de virksomheder, der ikke ønsker at ændre adfærd. Selskaberne kan også vælge at ekskludere virksomheder uden en forudgående dialog, hvis selskaberne eksempelvis er underlagt internationale sanktioner. De ekskluderede selskaber fremgår af eksklusionslister på pensionsselskabernes hjemmesider.

Der er mange holdninger til frasalg. Blandt andet har professor Peter Løchte Jørgensen anført, at man skal være varsom med at udelukke hele industrier og lande fra sit investeringsunivers. Kritikken går på, at man skader sine muligheder for at optimere afkast og risiko og samtidig fraskriver sig muligheden for at investere i brede og omkostningseffektive indeksprodukter. Peter Løchte Jørgensen mener desuden ikke, at eksklusionslisterne virker, da andre investorer kan købe i stedet¹⁴.

Flere NGO'er mener derimod, at frasalg er nødvendigt. For eksempel mener Ansvarlig Fremtid og Mellemløbet Samvirke, at præmissen i Det Internationale Energiagenturs net-zero 2050-scenarie er, at "alle investeringer i ny fossil udvinding skal ophøre fra og med 2022, hvis verden skal nå målsætningen om maksimalt 1,5-graders global temperaturstigning i år 2100¹⁵. Information og Danwatch har i forbindelse med en screening

af de danske pensionsselskaber fundet, at selskaberne har reduceret deres aktieinvesteringer i verdens store olieselskaber markant de seneste år¹⁶. Mellemløbet Samvirke peger dog på, at pensionsselskaberne bør være særligt opmærksomme på deres resterende investeringer i fossil ekspansion, hvis de globale mål skal nås¹⁷.

Pensionsselskaberne er opmærksomme på, at der i stigende grad er risiko for, at de fossile investeringer kan ende som såkaldte strandede aktiver (stranded assets), hvor pensionsselskaberne i sidste instans ikke kan komme af med deres fossile investeringer. Samfundet er dog stadig afhængigt af de fossile reserver og på grund af Ruslands invasion af Ukraine og ønsket om energiuafhængighed kan det tage længere tid, før de fossile brændsler er endeligt udfaset. Pensionsselskaberne lægger dog i vid udstrækning vægt på, at de fossile selskaber har en troværdig strategi for transitionen fra grøn til sort og investerer i den grønne omstilling.

Flere af pensionsselskaberne fremsætter desuden forslag på de fossile selskabers generalforsamlinger og stemmer for at sikre, at de fossile selskaber bevæger sig fra sort til grøn.

Samtidigt er det ikke altid entydigt, hvad der er mest bæredygtigt at gøre. Klimakrisen kræver akut handling, men også en lang række andre miljøudfordringer står i kø, og det kan være svært at sætte alle dagsordener lige højt og prioritere mellem for eksempel biodiversitet og vandmiljø. I de kommende år vil vi også se dilemmaer på tværs af forskellige bæredygtigheder. Én investeringsbeslutning kan være godt for klimaet, men samtidigt være dårligt socialt set, fordi et frasalg eksempelvis kan medføre tab af arbejdspladser for den lokale befolkning.

¹⁴ <https://finanswatch.dk/Finansnyt/Pension/article13482446.ece>

¹⁵ <https://www.fossilnofuture.com/reports.html>

¹⁶ <https://www.information.dk/indland/2022/05/pensionsselskaber-reduceret-olieinvesteringer-markant>

¹⁷ <https://www.fossilnofuture.com/reports.html> og <https://www.ansvarligfremtid.dk/ansvarligpension/> og

Fossile investeringer

Frasalg

AkademikerPension¹⁸ begyndte i 2018 at frasælge sine investeringer i selskaber som udvinder fossil energi, og har siden da udvidet sit frasalg af flere omgange til p.t. at være det formentligt bredeste frasalg i pensionsbranchen. "Vores fossile frasalg er begrundet i både afkast og ansvarlighed, og vores bedømmelse er helt klart, at det vil være gavnligt for vores langsigtede afkast, at vi har frasolgt selskaber med store negative klimarisici, mens jeg opfatter, at ansvarlighedsargumentet er mere om-diskuteret", siger investeringsdirektør Anders Schelde. AkademikerPension foretog en grundig analyse af alle argumenter forud for deres frasalg, og konkluderede her, at et frasalg kunne gavne den grønne omstilling. "Det er rigtigt, at vi ikke længere er formelle ejere af de fossile selskaber, og dermed for eksempel heller ikke kan stemme på generalforsamlingerne, men det forhindrer os ikke i at have dialog med selskaberne, så jeg synes ikke et frasalg i sig selv begrænser muligheden for aktivt ejerskab. Tværtimod sender det et stærkt signal til selskabernes ledelse om at omstille sig, og det bidrager også til et markedssignal ved at lægge opadgående pres på de fossile selskabers finansieringsomkostninger", fortsætter Anders Schelde. AkademikerPensions samlede klimastrategi står på i alt tre ben, som udover det fossile frasalg omfatter et ambitiøst mål om 22,5 pct. grønne investeringer i 2030, og reduktion af porteføljens målte CO₂-udledning med knap 27 pct. frem til 2025 samt et mål om netto-nul udledning i 2050.

Transitionsvirksomheder

AkademikerPension¹⁹ har de seneste år på Mærsk generalforsamlinger rost selskabet for at have forpligtet sig i forhold til Parisaftalen og at have sat ambitiøse mål, som skal føre til CO₂-neutral drift i 2050. Sammen med samarbejdspartneren EOS at Federated Hermes, har AkademikerPension haft en række møder med Mærsk på vegne af investorsamarbejdet Climate Action 100+.

Seneste møde var i marts 2022 i forlængelse af offentliggørelsen af Climate Action 100+ Net Zero Company Benchmark, hvori der findes en vurdering af en lang række selskabers – inklusive Mærsk's – håndtering af klimadagsordenen. På møderne har selskabet uddybet beskrivelsen af indsatsen i bredeste forstand fra teknologi og drift til organisation og transparens. Seneste møde tog særligt udgangspunkt i rapportering omkring selskabets klimapolitiske indflydelse, som AkademikerPension også tidligere har talt til på selskabets generalforsamlinger. AkademikerPension vil fortsætte opfølgningen med Mærsk omkring selskabets rapportering om dets klimarelaterede lobbyaktiviteter og forbedring af selskabets score i Climate Action 100+ benchmarket.

Klimarisici og stranded assets

PenSams²¹ børsnoterede aktieportefølje følger MSCI ACWI Climate Change Indekset. Indekset har en tydelig klimaprofil med en markant undervægt til traditionelle energivirksomheder, der udvinder og distribuerer fossile brændstoffer. Og omvendt en overvægt til virksomheder, der udbyder produkter og ydelser, som bidrager positivt til den grønne omstilling. Blandt andet som følge af overgangen til Climate Change Indekset, har PenSam²² løbende nedbragt sine aktieinvesteringer i fossil energi, herunder ved at frasælge PenSams ejerandele i olieselskaberne BP og Royal Dutch Shell.

Mikael Bek, ESG-chef i PenSam, peger på, at det internationale energiagentur, IEA, har vurderet, at det internationale olieforbrug skal reduceres fra de nuværende ca. 100 mio. ton til 23 mio. ton om 20 år. "Fremover vil der være stadig flere selskaber, der risikerer at blive ramt af den grønne omstilling, hvis de ikke i tilstrækkelig grad formår at omstille sig. De selskaber udgør en kæmpe risiko, fordi de kan ende som 'stranded assets'. Den risiko ønsker PenSam at minimere." udtaler Mikael Bek.

Udlån til fossil energi

Danica Pension²³ presser verdens største banker til at stoppe nye lån til fossil energi. Danica Pension går imod en række af verdens største banker for at få dem til at stoppe finansieringen af nye fossile energi-projekter. Det markerer samtidig startskuddet for deres målrettede pres på banksektoren, der skal få dem til at sætte CO₂-reduktionsmål og fremskynde den grønne omstilling.

Det drejer sig blandt andet om Citigroup, Goldman Sachs, Bank of America, Wells Fargo og Credit Swiss. På deres generalforsamlinger har Danica Pension støttet forslag, der skal få banker til at stoppe med at finansiere nye gas-, kul- eller olieprojekter. Konkret betyder forslaget, at de skal justere deres udlån, så de følger klimaplanen fra Det Internationale Energiagentur og bidrager til at indfri Parisaftalens klimamål.

"Fremover vil der være stadig flere selskaber, der risikerer at blive ramt af den grønne omstilling, hvis de ikke i tilstrækkelig grad formår at omstille sig. De selskaber udgør en kæmpe risiko, fordi de kan ende som 'stranded assets'. Den risiko ønsker PenSam at minimere." udtaler Mikael Bek, ESG-chef, PenSam.

¹⁸ Selskabets egne oplysninger

¹⁹ AkademikerPension

²⁰ Finanswatch

²¹ PenSam: selskabets egne oplysninger

²² PenSam

²³ Danica Pension

Dilemmaer er der mange af

Der er ofte dilemmaer forbundet med pensionssekskabernes investeringer. Derfor arbejder pensionssekskaberne på at sikre størst mulig åbenhed om valg og dilemmaer i forhold til investeringerne. For eksempel opstår der ofte dilemmaer, hvis man som pensionssekskab har investeringer i lande eller investeringer i virksomheder, der investerer i de pågældende lande, hvor der for eksempel er udfordringer med menneskerettigheder eller hvor der er udbredt korrupsion.

Det er det enkelte pensionssekskab, der skal stå og står på mål for deres investeringer og ultimativt kan vælge at ekskludere virksomheder, der ikke lever op til lov, regulering, sanktioner, internationale konventioner m.v.

Investering i cement

Det er uundgåeligt at støde på dilemmaer og svære valg som ansvarlig investor. PensionDanmark er bevidst om de udfordringer, det fører med sig, og de ønsker at være transparente omkring tilvalg, såvel som fravalg.

Cement er et vigtigt byggemateriale og bruges overalt i konstruktioner – herunder i bygninger, broer, havne og veje. Cement understøtter flere af FN's verdensmål – eksempelvis benyttes cement til vindmøller og til infrastruktur, som kan hjælpe både klimaet og verdens fattigste befolkninger. Cementproduktion står for ca. 8 pct. af verdens samlede CO₂-udledning. Med de nuværende teknologier vil bekæmpelse af fattigdom og opbygning af infrastruktur derfor i sig selv indebære en forøget klimarisiko.

PensionDanmark²⁴ investerer i cement, men lægger vægt på at finde og motivere de mest fremsynede producenter. Blandt andet har de fokus på, hvorvidt cementproducenter har ambitiøse og realistiske klimamålsætninger og investerer i nødvendige teknologier, der skal nedbringe CO₂-udledningen. I Danmark har Aalborg Portland udviklet nye cementtyper med mindre klimaaftryk og har en helt ny type cement under udvikling, som i sidste ende kan opsuge næsten samme mængde CO₂, som produktionen af cement udleder.

²⁴ [PensionDanmark](#)

Hvad mener vores omverden – og hvilke anbefalinger har de til branchen?²⁵

NGO'er og civilsamfund spiller en afgørende rolle for at sikre information om ESG-forhold, herunder for eksempel menneskerettigheder og menneskerettighedskrænkelser, så selskaberne kan agere på det. Derfor er det vigtigt, at der er en dialog og et samarbejde mellem pensionsselskaberne og omverdenen. Det er en dialog og et samarbejde, som både F&P og de enkelte selskaber i stigende grad indgår i.

Har branchen i din optik et særligt ansvar?

Vi har spurgt, Bo Øksnebjerg, Generalsekretær, WWF

Ja! Pensionsselskaberne forvalter en samlet pensionsformue på over 4.600 mia. kr. på vegne af alle danskere. Det forpligter! Sektoren har således et udvidet ansvar for at investere målrettet i den nødvendige grønne, bæredygtige omstilling til gavn for både den almene pensionsopsparer og for planeten. Af samme grund har WWF Verdensnaturfonden i mere end syv år nøje overvåget sektoren og dens aftryk på verdens miljø. Det vil vi blive ved med og om nødvendigt løbende skærpe kravene, hvis indsatsen går for langsomt.

Hvad er det vigtigste, selskaberne bør være opmærksomme på i forhold til bæredygtige og ansvarlige investeringer?

Vi har spurgt, Thomas Meinert Larsen, kampagnekoordinator og talsperson, AnsvarligPension

Klimaforandringerne vil i stadig tydeligere grad udgøre en investeringsrisiko. Som betroet forvalter af danskernes store pensionsformue, så påhviler der derfor selskaberne en forpligtelse til at sikre at denne formue forvaltes så den reducerer klimaforandringerne mest muligt. Den danske pensionsbranche skal desuden agere som en ansvarlig rollemodel for det globale investorsamfund ved klart at støtte op om Parisaftalens målsætninger og deltage aktivt i globale klimainvestorinitiativer.

Hvilke anbefalinger vil du give selskaberne i deres arbejde med bæredygtige og ansvarlige investeringer?

Vi har spurgt Tim Whyte . Generalsekretær, Mellemfolkeligt Samvirke

Der er én ting, som er en afgørende lakmestest for, hvorvidt man er bæredygtig eller ej: Det er hvorvidt man investerer i selskaber, som udvikler nye kul-, olie- og gasprojekter. Min vigtigste anbefaling er derfor at få formuleret en politik, som sætter en stopper for fossil ekspansion hurtigst muligt. Vi bidrager i Mellemfolkeligt Samvirke meget gerne med sparring og henviser gerne til andre finansielle institutioner, som allerede har gjort det.

Hvilken positiv udvikling har der været?

Vi har spurgt Signe Andreasen Lysgaard, leder af arbejdet med menneskerettigheder og finans, Institut for Menneskerettigheder

Vi ser i disse år en del bevægelse både på lovgivningsniveau, særligt i EU, og også individuelle selskaber der leder vejen. Herhjemme kan det blandt andet ses på interessen for den træning på menneskerettigheder og investeringer målrettet ESG ansvarlige, vi på Institut for Menneskerettigheder udbyder i samarbejde med DanSif. Internationalt er det også positivt at se flere investordrevne initiativer, f.eks. PRI, sætte fokus på menneskerettighederne.

²⁵ Dialog med NGO'er og civilsamfund

Investeringer i Emerging Markets – eksempel statsobligationer

Som branche tror vi på, at vi gennem investeringer i emerging markets (lande med lav bnp pr. indbygger, men i positiv udvikling) og landenes statsobligationer kan være med til at accelerere en positiv udvikling.

Gennem obligationer kan vi som branche bidrage til at skabe ny og bæredygtig udvikling ved fx at investere i statsobligationer i sårbare økonomier samtidigt med, at vi sikrer et fornuftigt risikojusteret afkast til pensionsopsparerne.

I første kvartal af 2022 har de danske pensionselskaber investeret for 150 mia. kr. i statsobligationer i emerging markets. Faktisk har den danske pensionsbranche forøget sine investeringer i emerging markets statsobligationer med knap 30 pct. over de sidste fire år fra 2018 til første kvartal af 2022.

Branchens investeringer i Emerging Markets Statsobligationer²⁶

2018	2019	2020	2021	Q12022
117,1	139,5	134,3	150,2	150,9

²⁶ F&P beholdningsstatistik

Bæredygtige investeringer

ESG betyder, at man tager miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige overvejelser med i sine betragtninger, når der træffes investeringsbeslutninger i den finansielle sektor. Det kan føre til mere langsigtede investeringer i bæredygtige økonomiske aktiviteter og projekter.

I EU ser man bæredygtig finansiering som støtte til økonomisk vækst, mens der samtidig tages hensyn til miljø, sociale og ledelsesmæssige aspekter. Bæredygtig finansiering er vigtig for at opfylde EU's målsætninger. De rammer, EU sætter op, er med til at kanalisere private investeringer ind i den grønne omstilling, der kan supplere de offentlige midler. FØP bakker fuldt ud op om EU-kommissionens Green Deal, som er en køreplan med politiske initiativer, med det overordnede mål at gøre EU klimaneutralt i 2050. Pensionssektoren er en helt afgørende aktør, der kan bidrage med betydelige investeringer i den grønne omstilling. Den danske pensionsbranche har med omtrent 4000 mia. kr. musklerne til at gøre en forskel i den henseende²⁷.

Alle selskaber bakker op om et eller flere initiativer for at fremme bæredygtige og ansvarlige investeringer og menneskerettigheder så som FN's verdensmål, UN Principles for Responsible Investment (PRI), OECD Guidelines for Multinational Enterprises, UN Global Compact Principles, UN Guiding Principles on business and Human Rights, Investor Alliance for Human Rights og Dansif m.fl. Hos majoriteten af selskaberne (86 pct.) forventer man, at flere medarbejdere arbejder med ESG i fremtiden.

Branchen er underlagt en række rapporteringskrav og regulering, som branchen ligeledes støtter fuldt ud op om.

Miljømæssige mål i investeringerne

Klimaforandringer er en global udfordring, og den kræver massive investeringer over en bred kam. Copenhagen Economics har vurderet, at der skal investeres op mod 600 mia. kr. ekstra i grøn omstilling frem mod 2030 for, at vi kan nå klimamålet på 70 pct. i Danmark²⁸. Dette beløb forventes at stige yderligere, ikke mindst i lyset af krigen i Ukraine og ønsket om energiuafhængighed.

Branchens grønne forretningsmæssige tiltag²⁹

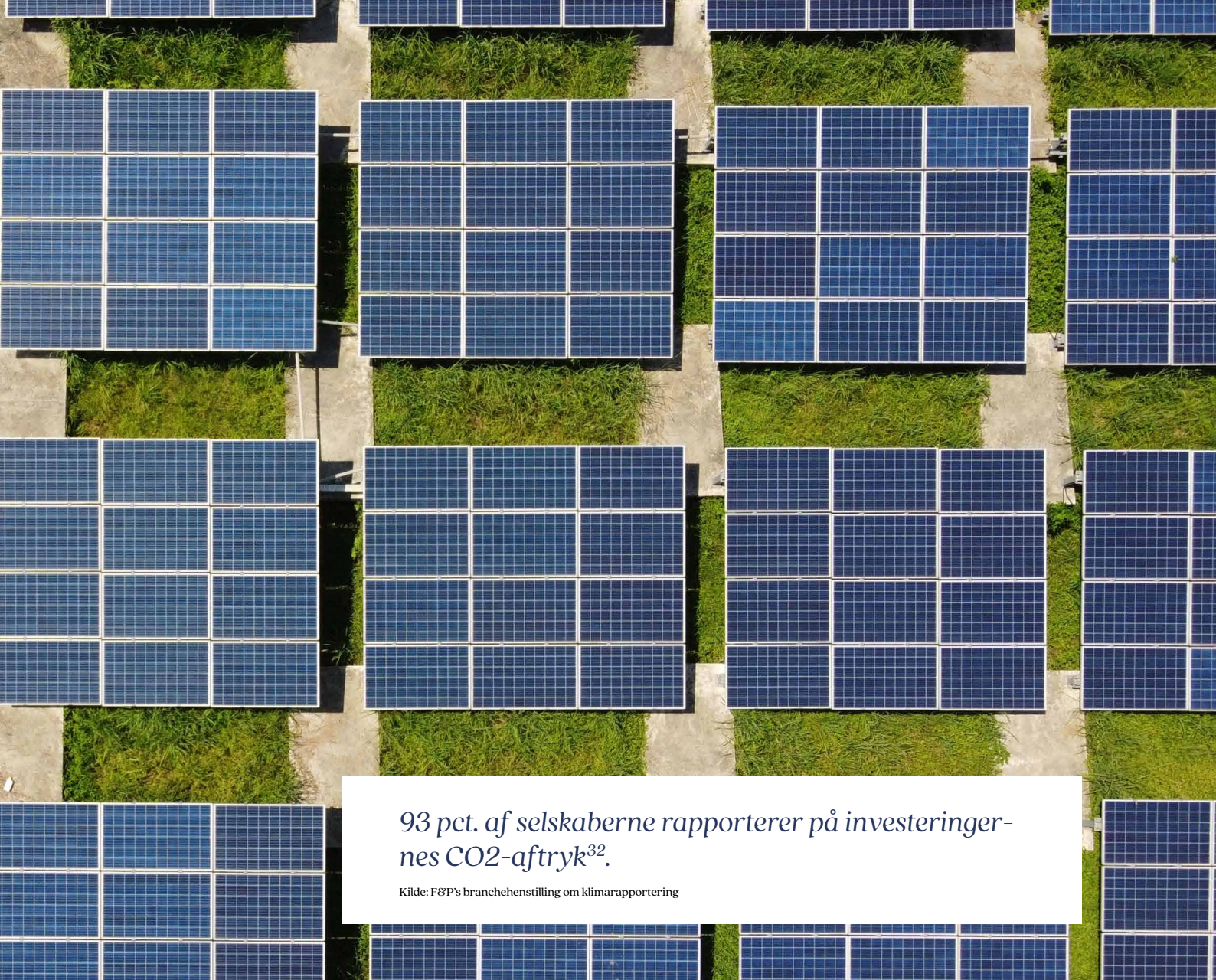
- Alle pensionselskaber har forpligtet sig til et net-zero reduktionsmål for CO₂-udledninger i den samlede investeringsportefølje senest i 2050.
- Heraf har 86 pct. af selskaberne en plan for, hvordan reduktionsmålet nås.
- 64 pct. af selskaberne har en investeringspolitik og – praksis om ingen udvidelser af aktiviteter i fossil energi i kul og oliesand. Andre ekskluderer eller frasælger løbende, hvis dialog ikke virker.
- Alle pensionselskaber har forpligtet sig til et net-zero reduktionsmål for CO₂-udledninger i den samlede investeringsportefølje senest i 2050.
- Heraf har 86 pct. af selskaberne en plan for, hvordan reduktionsmålet nås.
- 64 pct. af selskaberne har en investeringspolitik og – praksis om ingen udvidelser af aktiviteter i fossil energi i kul og oliesand.

²⁷ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en

²⁸ <https://www.ft.dk/samling/20191/almindel/KEF/bilag/328/2202589/index.htm>

²⁹ besvarelser fra 14 selskaber i FØPs spørgeskemaundersøgelse

93 pct. af selskaberne rapporterer på investeringernes CO₂-aftryk³².

Kilde: FØPs branchehenstilling om klimarapportering

Bæredygtige produkter

Et forbedret aftryk

Som kundejet pensionsselskab arbejder Velliv³⁰ for at skabe det bedste mulige langsigtede afkast, og med VækstPension Aftryk er det med ambitionen om, at investeringerne samtidig sætter et bedre aftryk på miljø og samfund og støtter op om FN's verdensmål. Med VækstPension Aftryk har Velliv udviklet en opsparingsprofil, som tilvælger primært investeringer i "ESG best-in-class fonde", "etiske fonde", "bæredygtighedsfonde", "grønne obligationer" og "impact fonde". Dvs. fonde, hvor de underliggende aktiver forventes at have de bedste forudsætninger for at skabe det bedste mulige aftryk på samfund og miljø.

VækstPension Aftryk kategoriseres som et lysegrønt produkt, et såkaldt artikel 8 produkt i EU's disclosure-forordning.

Grøn omstilling er populært blandt kunderne

I februar 2020 introducerede Topdanmark³¹ Livsfor sikring "Formålspension", en pensionsordning, hvor der bliver taget ekstra hensyn til klima, miljø og sociale forhold i investeringerne. I ordningen kan kunderne selv være med til at vælge, hvilke formål deres pensionsmidler skal investeres i. Af de fire valgmuligheder, er "grøn omstilling" den mest populære. Hele 40 pct. af de 4000 kunder, der i alt har investeret 1,4 mia. kr., har valgt "grøn omstilling", som er målrettet virksomheder inden for grønne energiløsninger, som solceller og vindmøller.

Formålspension er til dem med ekstra høje krav til den verden, de er en del af. Investeringerne i ordningen lægger øget vægt på ansvarlig virksomhedsdrift til gavn for mennesker, miljø og klima. Med den høje efterspørgsel er det tydeligt, at kunderne gerne vil bruge deres indflydelse.

³⁰ Velliv

³¹ Topdanmark

³² FØPs branchehenstilling om klimarapportering

Parisaftalens målsætninger

Pensionsselskaberne vurderer hver især, hvordan de bedst muligt opfylder Parisaftalens målsætninger og eventuelt hvilke initiativer, der bedst understøtter arbejdet med at blive klimaneutrale i 2050:

- 12 danske pensionsselskaber er medlemmer af Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC). 8 danske pensionsselskaber er medlemmer af Net-Zero Asset Owner Alliance.

PKA har eksempelvis forpligtet sig til Parisaftalen og dermed til at arbejde for at blive CO₂-neutral inden 2050 samt bidrage til at indfri Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 °C. I marts 2021 konkretiserede PKA denne forpligtelse ved at tilslutte sig de to globale initiativer IIGCC' Net Zero Asset Owner Commitment og Net Zero Asset Owner Alliance (NZAOA).

PKA har desuden forpligtet sig til at indfri en række krav – herunder at sætte delmål for CO₂-reduktion for 2025 (2019 baseline) samt årligt at rapportere på porteføljens CO₂-aftryk og CO₂-udledning³³.

PensionDanmark har i regi af NZAOA sat som mål at reducere klimaaftrykket fra de børsnoterede porteføljer med 62 pct. inden 2030. Derudover har PensionDanmark som mål at nedbringe CO₂-intensiteten inden for 4 fossiltunge sektorer i aktieporteføljen før 2025: Forsyning (35 pct.), Olie- og gas (20 pct.), Shipping (15 pct.) og Cement (10 pct.)³⁴.

Danske pensionsselskaber spiller desuden en afgørende rolle i det internationale samarbejde. Jon Jonhsen, adm. direktør i PKA, er næstformand i IIGCC og Torben Möger Pedersen, adm. direktør i PensionDanmark, er styregruppemedlem i NZAOA³⁵.

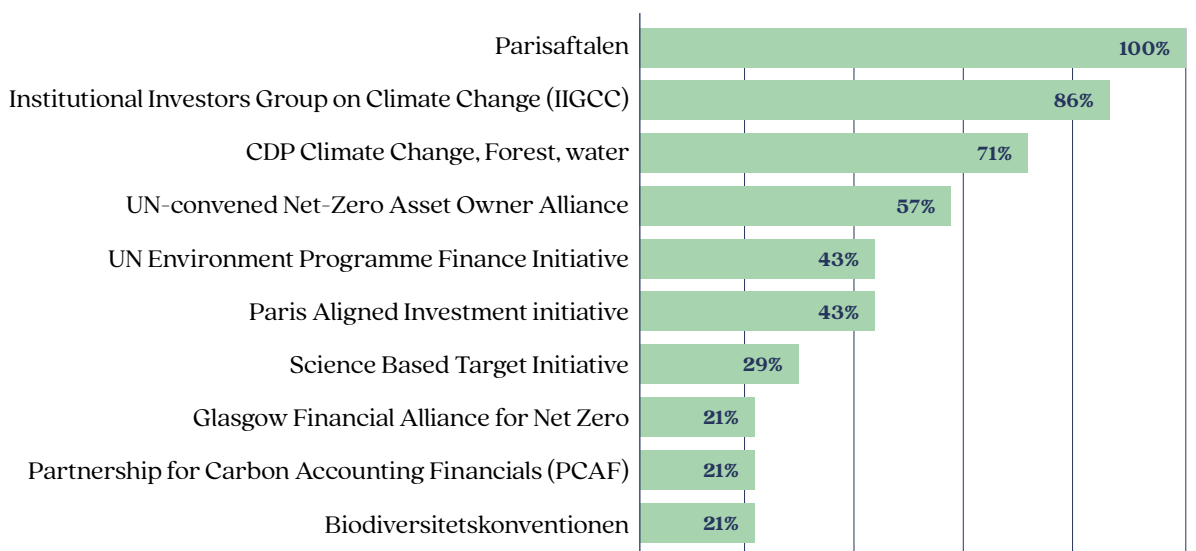
³³ <https://www.ansvarlige-investeringer.dk/klimainvesteringer>

³⁴ PensionDanmarks egne oplysninger

³⁵ PensionDanmarks egne oplysninger

Branchens engagement i miljømæssige initiativer

Tiltrædelse eller støtte i pct.

Kilde³⁶

Branchen støtter Parisaftalen og dens målsætninger. Derudover har pensionselskaberne tiltrådt en lang række miljømæssige initiativer med det formål at begrænse CO₂-udledninger i investeringerne, og som også forpligter selskaberne til klimarelaterede handlinger og målsætninger for at bidrage til bl.a. at nå Parisaftalens mål om klimaneutralitet i 2050.

Selskaberne har forskellige strategier og arbejder derfor også forskelligt med klima og miljømæssige faktorer og mål i investeringerne. Støtten til Parisaftalen er solidt forankret, hvilket ses ved selskabernes fokus på Parisaftalens klimamål i deres investerings- og ansvarligheds-politikker.

Foruden branchens arbejde med at bidrage til opnåelse af Parisaftalens klimamål har selskaberne også tilsluttet

sig forskellige initiativer. Formålet er at bidrage til den grønne omstilling, men også til at håndtere de forretnings- og investeringsmæssige risici og udfordringer, den grønne omstilling uomtvisteligt fører med sig. For eksempel har flere end 8 ud af 10 selskaber tilsluttet sig IIGCC, som er en sammenslutning af over 350 internationale investorer med over EUR 60 billioner i aktiver under forvaltning³⁶.

Næsten halvdelen af selskaberne har tilsluttet sig det ambitiøse og forpligtende klimainitiativ; Paris Aligned Investment Initiative, der understøtter selskabernes arbejde med langsigtede klimaplaner og delmål frem mod klimaneutralitet i 2050.

³⁶ Besvarelser fra 14 selskaber i F&Ps spørgeskemaundersøgelse

³⁴ PensionDanmarks egne oplysninger

³⁵ PensionDanmarks egne oplysninger

³⁶ [IIGCC – The Institutional Investors Group on Climate Change](#)

Biodiversitet og skov

Pensionsselskaberne har i stigende grad fokus på, hvordan deres investeringer påvirker naturen herunder biodiversitet, afskovning og havmiljøet. Selskaberne arbejder med at indarbejde hensyn til naturressourcerne i deres investeringsbeslutninger. Branchen og selskaberne er i dialog med myndigheder og NGO'er om biodiversitet og skov. I forhold til skov og biodiversitet³⁷ står pensionsselskaberne overfor de samme problemstillinger og udfordringer, som på andre dele af bæredygtighedsområdet, hvor der er mangel på adgang til kvalitetsdata, regulering og standarder. Dertil kommer, at der i modsætning til CO2-reduktioner, som en fælles videnskabelig målestok, ikke på samme måde er enighed om kriterier og standarder.

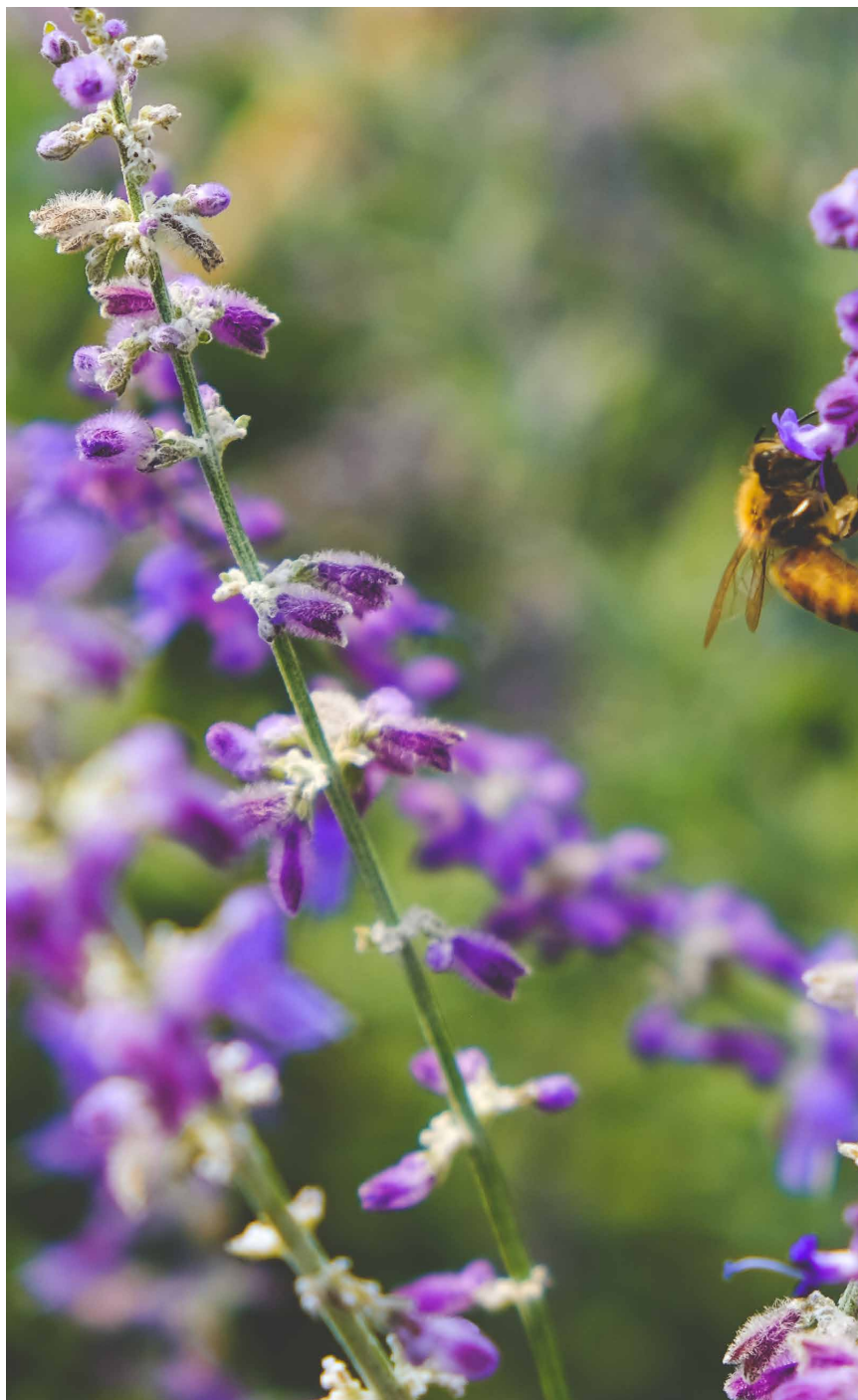
Branchen ser frem til UN Biodiversitet Conference (COP15) og muligheden for bedre retningslinjer for arbejdet med biodiversitet. Flere af pensionsselskaberne har allerede forpligtet sig i forhold til FN's biodiversitetskonvention. WWF³⁹ peger i deres rapport om pensionsselskabernes investeringer: *"Tid til et grønt sprint i den danske pensionssektor"* på, at *"Et globalt stop for afskovning og målrettet investering i skov og andre naturlige klimaløsninger tegner sig for over en tredjedel af de omkostnings-effektive løsninger frem mod 2030, der skal til for at nå Parisaftalens temperaturmål."*

Der er en stor interesse hos flere danske forsikrings- og pensionsselskaber for at foretage langsigtede investeringer i skov – både for at sikre et godt afkast med lav risiko til kunderne og samtidig bidrage til den grønne omstilling og Parisaftalens temperaturmål. Derfor er det glædeligt, at et bredt flertal af Folketingets partier har sendt et klart politisk signal om, at det bør være muligt for danske pensions- og forsikringsselskaber at eje og drive skov gennem datterselskaber.

Stærkt samarbejde skal passe på biodiversiteten

Klimakrisen i verden har desværre også betydning for klodens dyre- og planteliv, der forsvinder i en hastighed, som vi ikke tidligere har set. Den udvikling vil Velliv gerne være med til at stoppe, så vi også fremadrettet kan have en sund klode. Derfor er Velliv gået sammen med 110 andre europæiske finansielle virksomheder om at arbejde for at passe på verdens biodiversitet.

"Skal vi løse klimakrisen og sætte en prop i tabet af biodiversitet, bliver vi nødt til at arbejde tæt sammen og finde fælles løsninger. Det er netop derfor, at vi nu tilslutter os 110 europæiske finansielle investorer under paraplyen af Finance for Biodiversity Pledge. Det giver os en klar ledestjerne for vores arbejde med biodiversitet, så nu

handler det om at få specificeret vores målsætninger og indgå i dialog med vores samarbejdspartnere", fortæller Sandra Metoyer, der er chef for ansvarlige investeringer i Velliv⁴⁰. Velliv vil i 2023 fortælle mere konkret om deres målsætninger på området for biodiversitet, og senest i 2024 vil Velliv rapportere på indsatser og resultater på området for biodiversitet.

³⁷ [CSR.dk](https://www.csr.dk)

³⁸ [WWF](https://www.wwf.org)

³⁹ [Velliv](https://www.velliv.com)

Internationalt opråb om biodiversitet

I forbindelse med FN's biodiversitetskonference, COP15, som afvikles til december 2022 i Montreal opfordrer PensionDanmark⁴⁰ sammen med mere end 330 internationale virksomheder verdens statsledere til at fastsætte obligatoriske rapporteringskrav for naturpåvirkning.

I 'COP15 Business Statement'³⁸, som PensionDanmark har underskrevet, efterlyses "obligatoriske krav for store, transnationale virksomheder og finansielle institutioner om at opgøre og offentliggøre deres indvirkning og afhængigheder i forhold til biodiversitet inden 2030". PensionDanmark³⁸ har desuden tilsluttet sig "Finance for Biodiversity Pledge," hvor institutionelle investorer forpligter sig til at beskytte og gendanne biodiversitet gennem finansieringsaktiviteter og investeringer. I forlængelse heraf har PensionDanmark desuden udviklet en bæredygtighedsstrategi for ejendomme, der indebærer, at fremtidige investeringer i byområder og nybyggeri skal levere et positivt bidrag til biodiversiteten senest i 2030.

Skovrydning i Amazonas

AkademikerPension³⁹ har sammen med 24 finansielle institutioner fra hele verden lagt pres på regeringen i Brasilien for at få stoppet skovrydningen i Amazonas. Målet er at få den brasilianske regering til at indse, at fremfærden i Amazonas er katastrofal for klodens biodiversitet og klima. "Skovbrandene i Amazonas må stoppes. Jo større pres, der internationalt lægges på Brasilien, jo større er chancerne for, at der snart sker en kursændring", siger investeringschef i AkademikerPension, Anders Schelde.

Biodiversitet og økosystemer

Samfundet og mennesker er afhængige af naturens ressourcer, men i mange områder er biodiversiteten og økosystemer under stort pres. For at rette op på det, skal virksomheder tage et større ansvar. "Vi står midt i en biodiversitetskrise, som kan resultere i alvorlig fødevarer- og vandmangel og forringede levestandarder. Det er nødvendigt, at virksomheder tager et større ansvar og beskytter økosystemer og ikke driver rovdrift på klodens ressourcer," siger ESG-specialist i Danica Pension, Mads Steinmüller. Konkret betyder det, at i Danica Pension vil vi stemme for forslag, der forpligter virksomheder til at beskytte biodiversiteten og økosystemer og dermed give værdi til virksomheden.

Virksomheder skal leve op til FN's Biodiversitetskonvention og på den måde bidrage til at bevare biologisk mangfoldighed og sikre en bæredygtig anvendelse af naturens ressourcer. Gør de ikke det, risikerer de at blive frasolgt, ligesom Danica Pension⁴⁰ gjorde med tre brasilianske virksomheder i 2021 på grund af medvirken til skovrydning. I løbet af 2022 vil Danica Pension tage stilling til, på hvilke generalforsamlinger i 2023 man vil stille forslag i fremtiden.

⁴⁰[PensionDanmark](#)

⁴¹[BusinessforNature](#)

⁴²[PensionDanmark](#)

⁴³[AkademikerPension](#)

⁴⁴[Danica Pension](#)

EU-standard for grønne obligationer

De danske pensionsselskaber har på verdensplan investeret for 41 mia. kr. i grønne obligationer inden for rammerne af bæredygtig energi – både hos stater og virksomheder. For blot to år siden var det beløb kun på 6,5 mia. kr. Alene i perioden juli 2021 til juni 2022 har pensionsselskaberne investeret 26 mia. kr. i nye grønne obligationer, som går direkte til projekter inden for grøn og bæredygtig energi (FN's verdensmål 7).

Gennem grønne obligationer kan pensionsselskaberne investere direkte i virksomheder og projekter inden for rammerne af miljømæssig bæredygtighed til gavn for klimaet. De danske pensionsselskaber investerer alle i grønne obligationer, som er udstedt i overensstemmelse med Green Bond Principles, som er et sæt principper og retningslinjer for udstedelse af grønne obligationer. Principperne fremmer gennemsigtighed og åbenhed og reducerer risikoen for "green washing" markant. EU's forslag til en standard for grønne obligationer tager udgangspunkt i Green Bond Principles.

Gennem grønne statsobligationer har pensionsselskaberne mulighed for indirekte at investere i større anlægsprojekter, som ellers ikke altid ville være muligt ved direkte investering. På den måde kan den helt almindelige danskers pensionsopsparing bidrage til en grøn omstilling – herhjemme men også i resten af verden.

Branchens grønne obligationer i bæredygtig energi (FN's verdensmål 7) (mia. DKK)

Grønne obligationer (vm7)	Totalbeholdning pr. 30/6 2022	Heraf nyinvesteringer (juli 2021 - juni 2022)
	41.3	26

Kilde: F&P tilsagnsstatistik⁴⁵

I januar 2022 udstedte Danmarks Nationalbank den første danske grønne statsobligationsserie. Der blev udbudt obligationer for 5 mia. kr., og der var rift om de grønne obligationer. Faktisk kunne staten have rejst næsten fem gange så meget, fordi efterspørgslen efter de nye grønne obligationer var så massiv. Midlerne fra obligationerne skal bruges i overensstemmelse med EU-regler om grønne investeringer. I Danmark betyder det, at pengene bl.a. bruges målrettet til vedvarende energi som havvind og solcelle-anlæg samt grøn transport, fx jernbanenettet.

Danske pensionsselskaber har længe bakket op om bestræbelserne for at få grønne danske statsobligationer.

De er nemlig ikke kun godt nyt for at finansiere den grønne omstilling i Danmark, men også en god investeringsmulighed for langsigtede investorer, som den danske pensionsbranche er på rigtig mange danskeres vegne.

Interessen for de grønne statsobligationer er tydeligt udtryk for, at lysten og viljen til at investere i den grønne omstilling er til stede. Nu gælder det om at bygge videre på de erfaringer og – i fællesskab – fremme endnu flere grønne investeringer.

På verdensplan blev der i 2021 udstedt for over 130 mia. dollars grønne statsobligationer af 19 lande, svarende til godt 1000 mia. kr. Dette beløb forventes at være en del højere i 2022⁴⁶.

Sociale og ledelsesmæssige forhold i investeringerne (S og G)

Historisk set har der været fokus på ledelsesmæssige faktorer i branchens investeringsbeslutninger, men også på områder som menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og børnearbejde. Sociale og ledelsesmæssige faktorer har i den senere tid været sat lidt i baggrunden i den offentlige debat på grund af det akutte behov for massiv kanalisering af privat kapital til vedvarende og grøn energi, og fordi EU-reguleringen med taksonomien i første omgang adresserer miljø og klima. Ikke desto mindre udgør S'et og G'et også vigtige faktorer i pensionsselskabernes investeringsbeslutninger, og der er stigende fokus på de sociale faktorer og risici - dels pga. samfundets stigende opmærksomhed på sociale forhold i investeringerne og den kommende EU-regulering og dels pga. COVID-19 pandemien.

De danske pensionsselskaber er i stigende grad opmærksomme på ikke bare mulige negative indvirkninger på menneske- og arbejdstagerrettigheder, men også på de positive effekter, branchens investeringer har i Danmark såvel som i resten af verden. Ved inddragelse af sociale forhold i pensionsselskabernes investeringsstrategier og -politikker vurderer pensionsselskaberne om de virksomheder, de investerer i, lever op til bl.a. fundamentale menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, forbrugerbeskyttelse, produktsikkerhed mm. Pensionsselskaberne agerer ansvarligt i forhold til sociale og ledelsesmæssige forhold i deres investeringer og har på den måde mulighed for at påvirke virksomheders sociale og ledelsesmæssige forhold positivt⁴⁷.

⁴⁵ F&P tilsagnsstatistik

⁴⁶ OECD.org (Sovereign Bond Outlook 2021)

⁴⁷ Social Impact Investment - OECD

Finansiering, der forbedrer liv

Mål om sociale investeringer

PKA⁴⁸ investerer med social ansvarlighed for øje. I 2020 satte PKA en målsætning om 10 mia. kr. i sociale investeringer inden udgangen af 2025. Den målsætning nærmede PKA sig i 2022 med 6,2 mia. kr. investeret socialt ved opgørelsen i midten af året. PKA-pensionsskassernes sociale investeringer er bl.a. inden for mikrofinans, sociale projekter som sociale boligejendomme og sundhedssektoren i udviklingslande. Også i det aktive ejerskab presser PKA på for en mere fair social dimension. Det gælder fx rimelige priser på og bedre adgang til medicin, herunder corona-vacciner.

Investeringer, der understøtter verdensmål

En række pensionsselskaber og statens Investeringsfond for Udviklingslande, IFU⁴⁹, indgik i 2018 en aftale om at etablere Danish SDG Investment Fund, SDG-fonden, der gennem investeringer skal bidrage til realiseringen af FN's verdensmål i udviklingslande samt arbejde for at fremme salget af dansk know-how og teknologi. SDG-fonden, er et offentligt-privat samarbejde, hvor staten og pensionsselskaber i fællesskab løser væsentlige samfundsudfordringer. Fonden er på den måde et innovativt svar på, hvordan Danmark kan bidrage til at øge de private investeringer i udviklingslande. Det er en vigtig forudsætning for at realisere verdensmålene frem mod 2030⁵⁰.

Dialysebehandling i Indien

Investeringsfonden for Udviklingslande, IFU⁵¹, har givet tilsagn om at investere 70 mio. kr. i DCDC Kidney Care, som udbyder dialysebehandlinger i Indien gennem SDG-fonden. DCDC driver mere end 100 dialyseklinikker på tværs af landet med mål om en fordobling i antallet af klinikker inden 2025. På den måde bidrager en række danske pensionsselskabers investeringer til at mennesker med livstruende sygdom, der er dårligt økonomisk stillede, kan modtage livsvigtig behandling.

Verdensmålsfond bidrager til at reducere tab af fødevarer i Indien

I Indien er manglende lagerfaciliteter årsag til et betydeligt kornspild ved hver høst. Det medvirker til underernæring til trods for, at landet har en tilstrækkelig kornproduktion til at brødføde hele befolkningen. Det anslås, at ca. 40 pct. af Indiens kornproduktion går tabt hvert år og mere end 190 mio. mennesker er fortsat underer-

nærede. Kornet opbevares ofte under åben himmel og er derfor ikke beskyttet mod vind og vejr, skadedyr og råd. Manglen på ordentlige lagerforhold er en af de primære årsager, som lagerfaciliteterne kan afhjælpe. Derfor har IFU - via SDG fonden⁵² – investeret 95 mio. kr. i Leap India Food & Logistics for at opføre 700.000 tons lagerkapacitet til korn. Investeringen kombinerer et attraktivt økonomisk afkast med bæredygtig udvikling.

Smitteforebyggelse i Sri Lanka

AP Pension⁵³ investerer i sociale obligationer udstedt af The International Development Association (IDA). IDA har særlig ekspertise i at gennemføre projekter, der reducerer fattigdom og medvirker til en bæredygtig udvikling i verdens fattigste lande. Et eksempel er et projekt i Sri Lanka, der styrker landets indsats for at få covid-19 under kontrol. Projektet har også fokus på psykiske lidelser og vold mod kvinder. 1000 ansatte i sundhedssektoren får uddannelse inden for smitteforebyggelse. 2 mio. borgere, særligt ældre og kronisk syge, modtager nødhjælp til at komme gennem pandemien. 11.000 kvinder får hjælp til at håndtere voldssituationer.

Microfinansiering i Kenya

I 2019 investerede Pædagogernes Pension⁵⁴ (PBU) 100 mio. kr. i en mikrofinansfond gennem Nordic Microfinance Initiative (NMI). Formålet med fonden er at styrke lavindkomstfamilier i Asien og Afrika gennem ansvarlige finansielle tjenester, der kan hjælpe dem med at skabe et bedre liv. Grundlæggende bankkonti, mikrolån, opsparring, forsikring og andre finansielle produkter kan hjælpe med at øge indkomsterne, opbygge modstandsdygtighed over for økonomiske chok som Covid-19 og forbedre en families generelle livskvalitet. Med grundlæggende økonomiske værktøjer opnås mere kontrol over, hvordan pengene bruges, man kan starte eller udvide små virksomheder for at generere en indkomst og investere mere i uddannelse, sundhedspleje, rent vand og sanitet og nærende mad.

Styrkelse af kvinders økonomiske stilling

For kvinder, der fortsat står over for større økonomisk udstødelse og sårbarhed end mænd, kan økonomisk adgang styrke den økonomiske indflydelse og bidrage til den samlede families trivsel. Over 90 pct. af de 9,4 mio. låntagere, der i øjeblikket nås gennem Pædagogernes Pensions (PBU) mikro-finansinvestering i NMI, er

⁴⁸PKA

⁴⁹IFU

⁵⁰IFU

⁵¹PensionDanmark

⁵²IFU

⁵³AP Pensions egne oplysninger

⁵⁴Pædagogernes Pension

⁵⁵Jackeline Nyangaresi, Pædagogernes Pension, NMI

kvinder. Mor til fire, Jackeline Nyangaresi, bor i en lille landsby i Nyamira-regionen i det centrale Kenya og er en kvinde, der har oplevet, hvordan finansielle tjenester kan gavne hele familien positivt. Jackeline er en lille landmand, der dyrker te og holder malkekvæg, og med lånet ønskede Jackeline at øge teudbyttet på sin grund og forsøge at udvikle mejerisiden af virksomheden. Jackeline ansøgte om sit første lån til at øge sin teplantning med mikrofinansieringsinstitutionen Juhudi Kilimo, som PBU

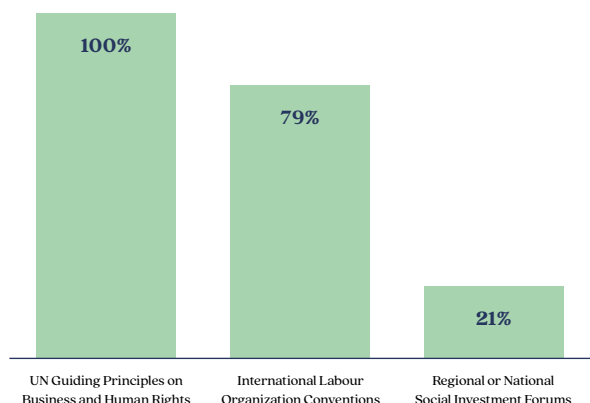
er investeret igennem NMI's mikrofinans. Juhudi Kilimo finansierer landbrugsudstyr, der hjælper kenyanske småbønder med at øge deres produktivitet og indkomst. Da det første lån var betalt, ansøgte Jackeline om et nyt mikrolån til at købe en kvieko og dyrefoder for at styrke sin mejerivirksomhed. "Min indsats betaler sig nu, da jeg er i stand til at brødføde og uddanne alle mine børn fra den indkomst, der genereres af min virksomhed," forklarer Jackeline.

Fotokredit: 55

Generelt bakker branchen aktivt op om UN Guiding Principles on business and Human Rights, OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder og internationale konventioner såsom International Labour Organization Conventions, United Nations Convention Against Corruption og Konventioner forbundet med kontroversielle våben m.v.

Parisaftalens målsætninger

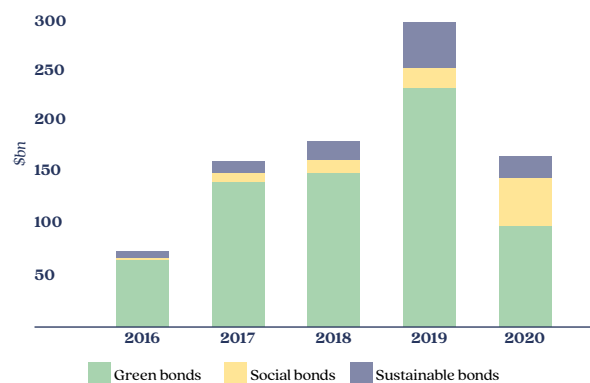

Kilde: besvarelser fra 14 selskaber i F&P's spørgeskemaundersøgelse⁵⁶

Sociale investeringer skal ikke sidestilles med velgørenhed. Formålet med at investere socialt eller inddrage virksomheders sociale forhold i investeringsbeslutninger er at generere et acceptabelt finansielt afkast samtidigt med, at investeringen har en positiv social påvirkning. Det kan fx være sociale obligationer, hvor provenuet går til at finansiere langsigtede sociale projekter eller om den pågældende virksomhed, der investeres i, lever op til menneskerettigheder osv.

På verdensplan er sociale obligationer steget kraftigt fra under 5 mia. dollars udstedte sociale obligationer i 2016 til 46 mia. dollars i 2020.

Sustainable Debt Issuance

Kilde: Bloomberg as at 3 July 2020 * 2020 issuance to date⁵⁷

Ligeledes er sociale forhold såvel som miljømæssige og ledelsesmæssige forhold alle vigtige faktorer, der kan påvirke pensionsselskabets afkast på lang sigt.

Ved inddragelse af ledelsesmæssige forhold handler det også om transparens og åbenhed i de virksomheder, pensionsselskaberne investerer i, fx afrapportering fra ledelsen, bestyrelsens konssammensætning, løn mm. Virksomhedens adfærd og ageren inden for fx bekæmpelse af korruption og skattemæssige konstruktioner er også forhold, der tænkes med ind i investeringsbeslutningerne.

⁵⁶Besvarelser fra 14 selskaber i F&P's spørgeskemaundersøgelse

⁵⁷Bloomberg, sustainable debt issuance 2020

Menneskerettigheder

Investor Alliance for Human Rights

PKA⁶¹ har tilsluttet sig Investor Alliance for Human Rights sammen med en kreds af internationale investorer. Alliancen kræver, at en række af verdens største selskaber sætter større fokus på menneskerettigheder. Alliancens medlemmer har tilsammen mere end 30.000 milliarder kroner under administration.

”Respekt for menneskerettigheder er meget vigtigt for PKA og vores medlemmer. Ved at gå sammen med andre store investorer er der bedre mulighed for at påvirke de selskaber, der er investeret i, i en positiv retning. Vi har gode erfaringer fra lignende investor-initiativer indenfor klima og grøn omstilling. Derfor ønsker vi også at tale med en endnu større stemme, når det kommer til menneskerettigheder,” fortæller underdirektør og chef for ansvarlige investeringer i PKA, Dewi Dylander.

TotalEnergies i Myanmar

I forlængelse af den politiske situation i Myanmar har Topdanmark indledt en eksklusionsdialog med TotalEnergies. Dialogen, der omhandler FN's Global Compact princip 1, 2 og 3, udvikler sig konstruktivt. Topdanmark⁶² ser positivt på, at TotalEnergies har stoppet dividendebetalingerne til det statsejede olie- og gasselskab i Myanmar samt eskaleret håndteringen af situationen til det højeste niveau internt. Topdanmark har været i dialog med TotalEnergies i 1. kvartal 2022. Dialogen omhandlede TotalEnergies' plan om at trække sig ud af Myanmar. Topdanmark har på baggrund af TotalEnergies' beslutning om at forlade landet valgt at afslutte eksklusionsdialogen og fastholde investeringen i selskabet.

Arbejdstager- og menneskerettigheder

Det er vigtigt for Industriens Pension⁵⁹, at arbejdstagerrettigheder og menneskerettigheder respekteres globalt, og det indgår som et væsentligt hensyn i investeringsprocessen. Industriens Pension vil gerne fremme menneskers lige rettigheder og et arbejdsmarked, hvor medarbejdere behandles fair, mens risikoen for at blive syg af, eller komme til skade på arbejdet minimeres.

Industriens Pension vil undgå, at rettighederne krænkes og undersøger forholdene som en del af deres samfundsmæssige due diligence. Der er tilfælde, hvor det vurderes at en virksomheds ageren er uforenelig med Industriens Pensions politik for ansvarlige investeringer. Det er f.eks. tilfældet i virksomheder, som forhindrer sine medarbejdere i at organisere sig, og hvor virksomhederne samtidig har været modvillig i forhold til at gå i dialog. På den baggrund har Industriens Pension ekskluderet Walmart, Tesla og Amazon. Derudover har Industriens Pension fravalgt at investere i en række lande med særlig problematisk ESG-performance, og her er menneskerettigheder en vigtig parameter målt på indikatorer som civile og politiske rettigheder, kvinders rettigheder og adgang til uddannelse m.m.

På Industriens Pensions hjemmeside findes lister over ekskluderede selskaber og lande samt en oversigt over dialoger med virksomheder for at sikre at menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder overholdes og fremmes. Industriens Pension arbejder på, hvordan de i højere grad kan kvantificere og dermed også måle fremskridt med deres arbejde på at fremme arbejdstager- og menneskerettigheder.

Bedre arbejdsforhold og minimumsløn i Tesco

Industriens Pension⁶⁰ har via den internationale samarbejdspartner EOS at Federated Hermes været i dialog med den britiske supermarkeds kæde Tesco, som har været under kritik for dårlige arbejdstagerforhold og lave lønninger. Sammen med andre investorer har Industriens Pension opfordret Tesco til at sikre bedre arbejdsforhold og minimumsløn for deres medarbejdere. Selskabet har taget kritikken til sig og har nu ændret deres aflønningspolitik, så medarbejderne nu er sikret mindsteløn samt forbedret arbejdsforholdene og virksomhedskulturen, så medarbejderne scorer blandt de 25 pct. bedste i målinger af motivation. Ligeledes finder Industriens Pension det vigtigt at fremme positive ledelsesmæssige forhold, herunder diversitet i ledelserne i de selskaber, der investeres i.

⁵⁸Oplysninger fra selskaberne, selskabernes hjemmesider og rapporter

⁵⁹Industriens Pension

⁶⁰Industriens Pension

⁶¹PKA

⁶²TopDanmark

ESG-relaterede finansielle risici

Med klimaforandringerne følger også fundamentale ændringer for forsikrings- og pensionsbranchens muligheder og risici. Forsikrings- og pensionselskaberne underlægges flere rapporteringskrav, en strammere klimalovgivning de kommende år og pensionskunderne efterspørger i stigende grad flere grønne produkter samtidig med en bæredygtig og ansvarlig forvaltning af deres pensionspenge.

Branchen er optaget af den reelle risiko ved investeringer og forsikringer – ikke bare på et par års sigte. Pensionsbranchen er langsigtede investorer og har derfor stort fokus på de finansielle risici på 5-15-30 års sigte. Gennem tid ændrer potentielle ESG-risici sig, og de varierer også afhængigt af sektor og geografi.

ESG-risici udgør miljømæssige, sociale og ledelsesmæssige risici i de virksomheder, pensionselskaberne investerer i. De potentielle ESG-relaterede finansielle risici er for langt hovedparten af de danske pensionselskaber en integreret del i deres forretningsmodeller. Risiciene er inddraget i selskabernes risikostyring på forskellig vis og fælles for hovedparten af selskaberne er, at der i deres risikostyring omfatter anbefalingerne fra Task Force on Climate-Related Financial Disclosures, TCFD, som inddrager fire områder indenfor ledelse, strategi, risikostyring og mål.

TCFD's anbefalinger sigter mod at skabe større transparens og konsistent data om, hvordan klimaforandringer og dertilhørende risici påvirker en virksomheds resultat. Formålet er at understøtte velfungerende finansielle markeder og mindske finansielle risici afledt af klimaforandringer. 79 pct. af de adspurgte pensionselskaber følger TCFD's anbefalinger og har på den måde etableret et rammeværktøj i sektoren, som hovedparten af selskaberne arbejder og rapporterer ud fra⁶³.

Task-Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) er et nyt initiativ, som endnu ikke har fastlagt retningslinjer, og der er derfor endnu kun mindre tilslutning til TNFD blandt selskaberne (21 pct. af selskaberne). TNFD er inspireret af TCFD på klimaområdet, men dækker over naturrelaterede risici så som tab af biodiversitet. Det er planlagt, at TNFD har en rapporteringsramme klar i slutningen af 2023⁶⁴.

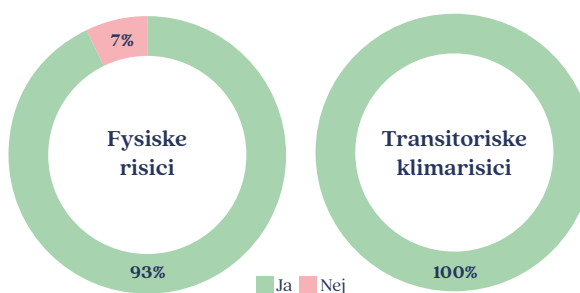
Begge rapporteringsrammer kan ultimativt understøtte et skift i de globale økonomiske investeringsstrømme og på den måde sikre en større bæredygtighed.

Klimarelaterede finansielle risici

Klimarisici kan deles op i to typer af risici, som pensionselskaberne skal forholde sig til: de fysiske og mere håndgribelige klimarisici som fx når ændrede vejrforhold som følge af klimaforandringer forårsager ødelæggende storme og oversvømmelser og dermed truer virksomhedens eksistensgrundlag, produktion mm. og så de transitoriske klimarisici, fx stigende energiomkostninger, CO2-afgifter eller når en virksomhed ikke længere kan leve op til krav om vandbesparelse eller arealanvendelse. Begge typer af risici kan gøre, at virksomheder og projekter ikke længere giver acceptable afkast og dermed ikke er en god investering længere. 93 pct. af selskaberne implementerer fysiske risici i deres forretningsmodeller og 100 pct., implementerer transitoriske risici.

Implementerer klimarisici i selskabets forretningsmodeller

Kilde⁶⁵

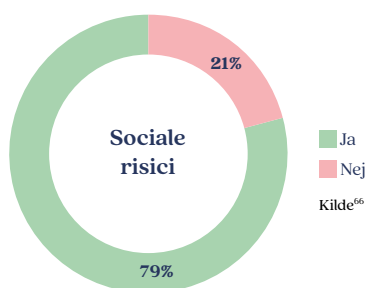
⁶⁵Besvarelser fra 14 selskaber i FØPs spørgeskemaundersøgelse

⁶³TCFD
⁶⁴TNFD

Sociale og ledelsesmæssige finansielle risici

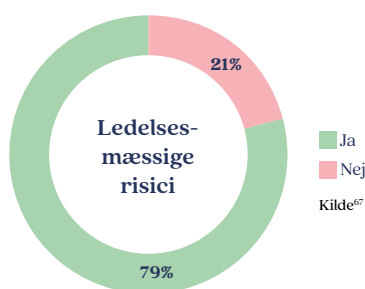
Inden for de seneste år indgår sociale risici i højere grad i pensionssekskabernes risikoanalyser. Sociale risici kan fx vise sig ved, at de virksomheder, som pensionssekskaberne har investeret i, ikke længere kan leve op til nye sociale standarder eller myndighedskrav, og det derfor bliver nødvendigt at frasælge den pågældende investering for tid. 79 pct. af pensionssekskaberne implementerer sociale risici i deres forretningsmodeller.

Implementerer sociale risici i selskabets forretningsmodeller

Ledelsesmæssige risici omfatter risici relateret til en virksomheds etiske og juridiske ledelse, gennemsigtigheden og rigtigheden af virksomhedens rapportering om performance og regnskab o.lign. Ligesom klimarisici og sociale risici ændrer sig med tiden, ændrer ledelsesmæssige risici sig også. I nyere tid har der været fokus på direktionens aflønning, bestyrelsens fokus på ESG-forhold eller mangel herpå, samt databeskyttelse mm. 79 pct. af pensionssekskaberne implementerer ledelsesmæssige risici i deres forretningsmodeller.

Implementerer ledelsesmæssige risici i selskabets forretningsmodeller

Langt hovedparten af den danske pensionsbranche er i høj grad opmærksom på de ledelsesmæssige risici, der eksisterer i de virksomheder og projekter, de investerer i.

Klimarelaterede risici og muligheder

Som langsigtet investor forholder Sampension sig løbende til risici og muligheder ved klimaforandringer. Sampension arbejder ud fra den antagelse, at gode langsigtede afkast og ansvarlighed – herunder bl.a. hensyn til klimaforandringer – går hånd i hånd, når ansvarligheden implementeres på en velfunderet måde. Det indebærer, at Sampension som langsigtet investor forholder sig til risici og muligheder som følge af klimaforandringer.

Arbejdet med klimarelaterede risici og muligheder har hidtil været præget af emnets komplekse natur og et begrænset antal håndfaste værktøjer og retvisende metrikker. Der er dog den seneste tid sket en betydelig forøgelse af værktøjer, der er tilgængelige for investorer i arbejdet med at måle og dermed håndtere klimarelaterede risici. Sampension benytter sig bl.a. af det rammeværk og de anbefalinger, som TCFD har opstillet for investorer.¹

⁶⁶Besvarelser fra 14 selskaber i F&P's spørgeskemaundersøgelse

⁶⁷Besvarelser fra 14 selskaber i F&P's spørgeskemaundersøgelse

Den danske branches bæredygtige tiltag: Grønt tilsagn på 350 mia. kr. og klimahenstilling

Danmark er klimaleder, når det gælder transitionen mod den grønne omstilling, og den danske pensionsbranche har en lang tradition for at investere grønt, eksempelvis grøn og bæredygtig energi (det danske vindmølleeventyr).

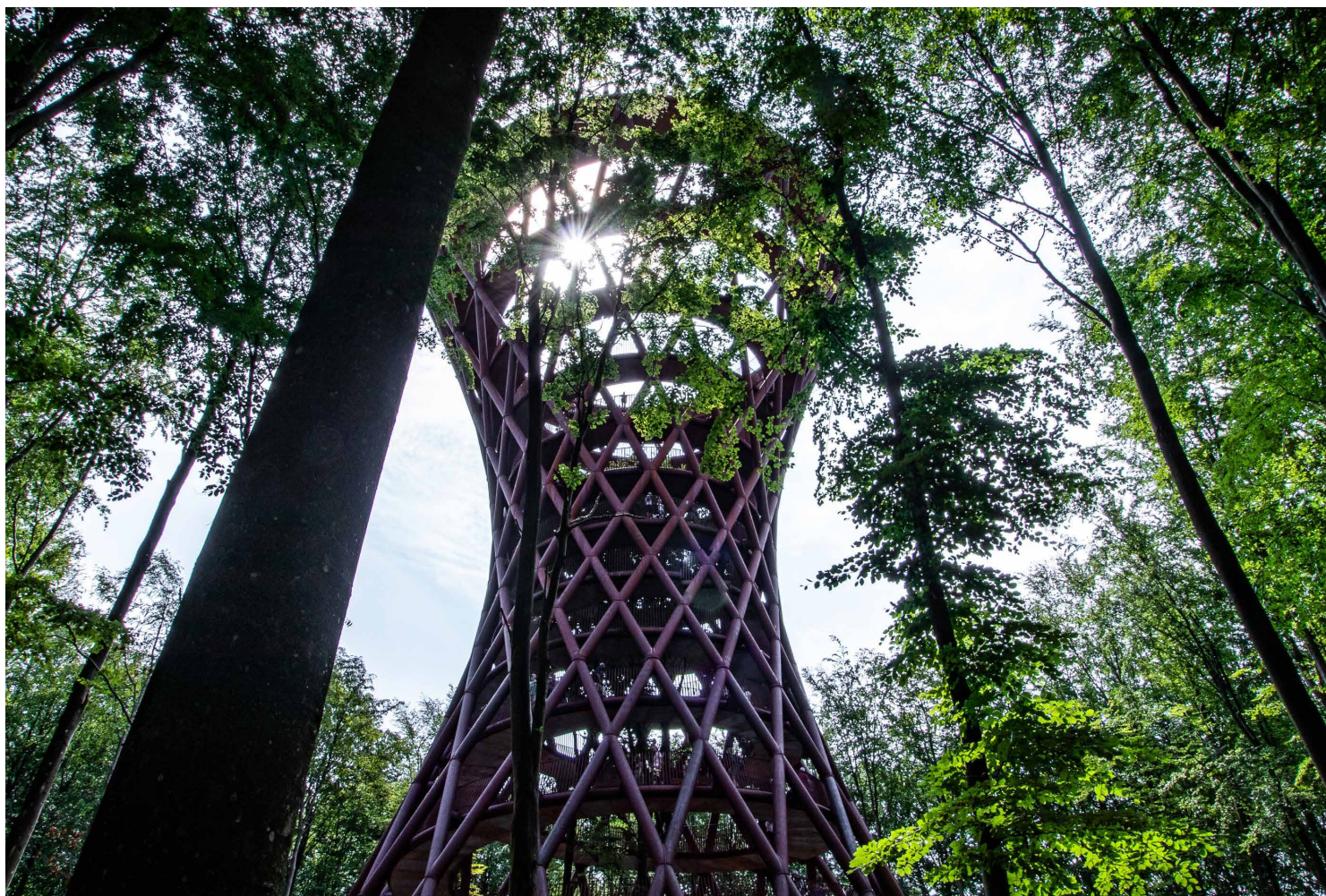
I forbindelse med FN's generalforsamling i New York 2019, afgav den danske pensionsbranchen et betinget tilsagn om at investere yderligere 350 mia. kr. i grønne investeringer frem mod 2030. Forudsat at betingelserne for grønne investeringer forbliver som forventet – med hensyn til regulering, politiske prioriteter og andre markedsforhold - er pensionsbranchen godt på vej til at indfri løftet om de 350 mia. kr.

Pensionsbranchens opgørelse af grønne investeringer har til og med 2022 taget udgangspunkt i FN's

verdensmål 7 om bæredygtig energi og defineres som vedvarende energi, energieffektivisering og udvikling af relaterede downstreamsystemer. Dette vil f.eks. være investeringer i vindenergi-, solenergi, biomasse og lignende, energieffektivisering i bygninger m.m. samt energitransmission af el.

Det er ikke udtømmende fastlagt, hvilke aktiver, der kan indgå i definitionen, men der er et tydeligt mønster i at selskaberne angiver fx investeringer i vindenergi, solenergi, biomasse o. lign., energieffektivisering i bygninger og ejendomme og energitransmission m.v.

Selskabernes tal for grønne investeringer er således de faktiske opgørelser af de investeringer, selskaberne betegner som grønne ud fra den angivne definition.

Status på tilsagnet 2022

F&P har opgjort 2022-status på efterlevelse af pensionsbranchens betingede tilsagn om at investere yderligere 350 mia. kr. i den grønne omstilling frem mod 2030.

Trods den aktuelle økonomiske krise og volatile finansielle markeder, fortsætter den danske pensionsbranche med at investere i grønne projekter og virksomheder.

Totalbeholdning og nyinvestering 2022 (mio. kr.)

Investeringer	Totalbeholdning medio 2022	Nyinvesteringer medio 2021-2022
Andre investeringer	13.837	5.253
Grøn energiinfrastruktur – Emerging Markets	5.925	2.203
Grøn energiinfrastruktur – OECD	64.642	14.765
Grønne obligationer	41.283	25.979
Klimavenlige investeringer i ejendomme mv.	54.023	15.509
Noterede aktieinvesteringer	60.141	4.541
Hovedtotal	239.851	68.251

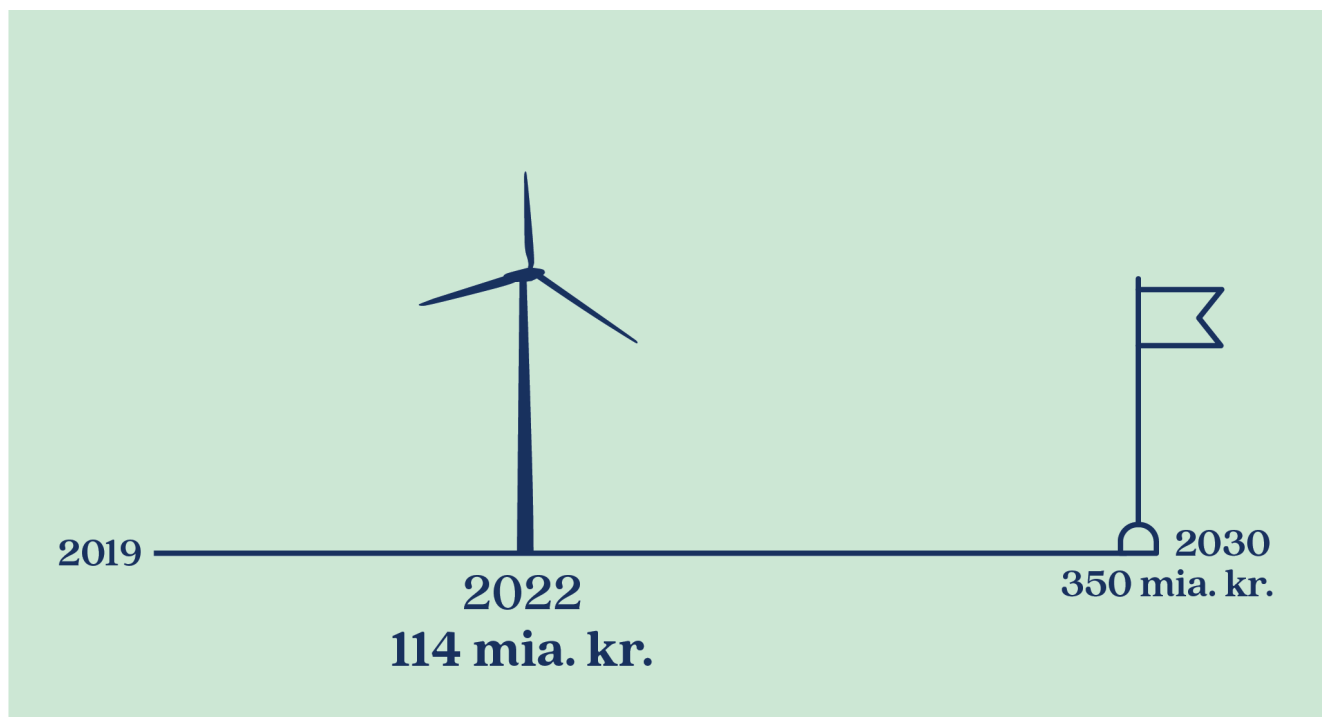
Kilde⁶⁸

Branchens totale beholdning af grønne investeringer investeret inden for rammerne af verdensmål 7 om bæredygtig energi udgør pr. medio 2022 240 mia. kr. Den markante tilgang i nye grønne investeringer betyder, at branchens samlede grønne investeringer i bæredygtig energi kun er faldet marginalt fra 248 mia. kr. i 2021 til 240 mia. kr. i år trods en betydelig uro på de finansielle verdensmarkeder.

Faldet i branchens grønne beholdning skyldes først og fremmest kurstab som følge af nedgangen på de finansielle markeder. Derudover bidrager også frasalg og justering af opgørelsesmetoden til faldet. Samtidigt har flere selskaber valgt at overgå til EU's miljøtaksonomi, som også har påvirket rammerne for hvad der kan opgøres som grønt.

⁶⁸F&Ps status på branchens klimatilsagn

Kilde⁶⁹

Branchens totale beholdning i nye grønne investeringer er således faldet marginalt og udgør medio 2022 114 mia. kr. Trods det lille fald i branchens samlede grønne investeringer, er det stadig realistisk at nå målsætningen om yderligere 350 mia. kr. i 2030, fordi branchen er foran den lineære målopfyldelse.

Danskerne store pensionsformue bidrager stadig i høj grad til at sikre den grønne omstilling i Danmark. Skønsmæssigt er ca. 40 pct. af de nye grønne 68 mia. kr. investeret i Danmark, mens de resterende fordeler sig i resten af verden.

Pensionsselskabernes nye grønne investeringer er foretaget i Danmark og udlandet:

Nye grønne investeringer fordelt på Danmark og i udlandet medio 2021-2022 (mio. Kr.)

Investeringer	Danmark	Udlandet
Hovedtotal	29.455	38.795

Kilde⁷⁰

Pensionsbranchens totale beholdning af grønne investeringer i bæredygtig energi pr. medio 2022:

Beholdning af pensionsbranchens grønne investeringer (mio. kr.)

Investeringer	Medio 2022	Medio 2021	Medio 2020	Medio 2019
Andre investeringer	13.837	5.900	8.700	4.100
Grøn energiinfrastruktur – Emerging Markets	5.925	4.600	10.300	2.500
Grøn energiinfrastruktur – OECD	64.642	61.000	49.700	53.900
Grønne obligationer	41.283	61.100	25.800	6.500
Klimavenlige investeringer i ejendomme mv.	54.023	47.800	35.300	26.400
Noterede aktieinvesteringer	60.141	67.900	46.300	32.600
Hovedtotal	239.851	248.300	176.100	126.000

Kilde⁷¹

Eksempler på konkrete grønne investeringsprojekter gennemført i perioden medio 2021 til medio 2022:

Eksempler på nye grønne investeringer i Danmark og i udlandet medio 2022 (mio. kr.)

Sol og vind energi	2.519
Energieffektivisering	2.300
Grønne ejendomme	2.880

Kilde⁷²

⁶⁹FØPs status på branchens klimatilsagn

⁷⁰FØPs status på branchens klimatilsagn

⁷¹FØPs status på branchens klimatilsagn

⁷²FØPs status på branchens klimatilsagn

Tilsagnet om de yderligere 350 mia. kr. i grønne investeringer frem mod 2030 er betinget. Det vil sige, at tilsagnet er betinget af dels markedsmæssige, dels selskabsspecifikke og dels politiske omstændigheder.

- Blandt de markedsmæssige betingelser er at der frem mod 2030 eksisterer grønne investeringer, som giver fornuftige afkast og at der findes tilstrækkelig mange grønne aktiver til at møde efterspørgslen m.fl.
- Blandt de selskabsspecifikke betingelser er at der (fortsat) er opbakning fra det enkelte selskabs medlemmer til at investere grønt, at udviklingen i pensionsind- og udbetalinger fortsætter i omtrent det forventede omfang samt at reguleringen vedrørende

garanterede produkter ikke tvinger selskaber til at reducere investeringer i unoterede aktiver og andre grønne investeringer.

- Blandt de politiske betingelser er at rammebetingelser og regulering understøtter grøn omstilling og gør grønne investeringer relativt attraktive herunder gerne mindre risikable. Endvidere at den fælleseuropæiske regulering af pensionselskaber fortsat understøtter langfristede investeringer.

Væsentlige ændringer fra det forventede i de nævnte forhold kan få betydning for, om pensionsbranchen kan efterleve det fastsatte mål.

Kritik af branchens grønne opgørelsesmetode

Den danske pensionsbranche var den første pensionsbranche i verden, der forpligtede sig med et betinget grønt tilsagn. Ved COP26 lagde pensionselskaber i andre lande sig i samme spor direkte foranlediget af det danske forbillede. Den danske model og vejledning har således dannet grundlag for beregningerne og beslutningen om det nordiske og UK-baserede tilsagn.

Udover den internationale anerkendelse, som den danske pensionsbranche har høstet for sit commitment og vigtige bidrag til den grønne omstilling, har pensionsbranchen også være genstand for kritik, særligt fokuseret på selskabernes opgørelsesmetoder af de grønne noterede aktier samt kvaliteten af data.

Når man sætter sig et ambitiøst mål om flere grønne investeringer, åbner det selvfølgelig for kritik af opgørelsesmetoden. Men der findes ganske enkelt endnu ikke nogen endegyldig liste over, hvad eller hvem der er grøn. Med taksonomien kommer et nyt fælles rammeværk. Den er kun indtil for ganske nylig blevet færdigudviklet for så vidt angår mitigerende af og tilpasning til klimaforandringer. Data om de grønne virksomheder, som pensionselskaberne investerer i, kan være både mangelfulde og af varierende kvalitet.

I mangel af et fælles grønt sprog, data og lovgivning har den danske pensionsbranche udarbejdet en vejledning med udgangspunkt i FN's verdensmål 7 om bæredygtig energi. Denne vejledning kan selskaberne forholde sig til, når de vil definere en investering som grøn. Det er ikke nogen perfekt definition – heller ikke en facitliste – men det har været en vigtig start og et godt udgangspunkt, som har været med til at sætte en klar og vigtig retning for flere grønne investeringer.

Alternativet ville have været, at de danske pensionselskaber havde ventet med et tilsagn til 2024, når al lovgivning inklusiv taksonomi er klar. Der bliver opgørelsen langt mere præcis og ensartet. Derfor vil F&P til en hver tid stå på mål for, at vi allerede i 2019 valgte et ambitiøst klimatilsagn med udgangspunkt i verdensmål 7 om bæredygtig energi.

I de kommende år vil vi få bedre og bedre data – og bedre og bedre rammer – for at kunne opgøre grønne investeringer, så branchen hele tiden bliver bedre i stand til at måle.

Tilsagnets overgang fra verdensmål 7 til EU-taksonomien

Tilsagnet overgår til at blive afgrænset og opgjort efter taksonomiens bestemmelser og kriterier. Taksonomiordeningen er en ny fælles referenceramme og målestok, der primært har som formål at fastlægge, hvad der kan klassificeres som bæredygtige økonomiske aktiviteter. Miljøtaksonomien betyder, at EU får et fælles sprog for, hvad der er miljømæssigt bæredygtigt, men det er fortsat op til de enkelte selskaber at vurdere, hvilke investeringer, de vil foretage.

Miljøtaksonomien er mere omfattende og detaljeret end verdensmål 7 om bæredygtig energi og danner en naturlig ramme for, hvordan tilsagnet fremadrettet skal opgøres og indberettes. Pr. 1. januar 2024 overgår tilsagnet til at være taksonomi-alignet eller taksonomi-nært baseret på pensionselskabernes årsrapporter for året 2023. Pr. medio 2024 forventes tilsagnet offentliggjort første gang efter den nye opgørelsesmetode baseret på taksonomien.

F&P har i samarbejde med medlemmerne udarbejdet en koreplan for tilsagnets overgang til EU-taksonomien.

CO2-udledninger i investeringerne er et vigtigt målepunkt for branchen, når investeringsbeslutninger skal træffes.

Derfor har mere end 93 pct. af pensionsselskaberne rapporteret på investeringernes CO2-aftryk.

Selskaberne har rapporteret på mindst 40 pct. af deres investeringer⁷⁵.

Branchens henstilling til klimarapportering

I efteråret 2019 nedsatte regeringen 13 klimapartnerskaber, som skal bidrage til at nå det ambitiøse mål om at reducere Danmarks udslip af drivhusgasser med minimum 70 pct. i 2030. Torben Möger Pedersen, adm. direktør i PensionDanmark, er formand for klimapartnerskabet for finanssektoren, der omfatter organisationerne F&P, Finans Danmark, DVCA og Fondsmæglerforeningen. F&P er sammen med Finans Danmark sekretariat for klimapartnerskabet for finanssektoren⁷³.

I køreplanen for finanssektorens klimapartnerskab har F&P sammen med de øvrige finansielle brancher fuldt ud tilsluttet sig målsætningen om, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser med 70 pct. i 2030, og at branchen aktivt skal bidrage til, at målet nås.

Da branchen åbent ønsker at vise, at vi lever op til det, vi har stillet samfundet i udsigt, har branchen udarbejdet et sæt fælles målepunkter for CO2-udledningen fra investeringsaktiver, skadesforebyggelse, aktivt ejerskab mv., og rapporterer således på hvordan de bidrager til reduktion af CO2-udledninger.

Pensionsselskabernes egen CO2-udledning er meget lille, men med en samlet formue på næsten 4.000 mia. kr. ser pensionsselskaberne det som en vigtig opgave at finansiere initiativer i andre sektorer; fra energieffektivisering i ejendomme og bygninger, egenkapitalfinansiering af store energiinfrastrukturprojekter såsom udbygning af havvind, eltransmissionsnettet og en energi-ø i Nord-søen til risikovillig kapital til udvikling og skalering af grønne teknologier (Power-to-X), som bl.a. omdanner el til CO2-frie drivmidler og reducerer klimaaftrykket hos landbrugets husdyrhold.

Rapportering på CO2-udledninger fra investeringsaktiver (CO2-Scope 3)⁷⁴ er frivillig, men udgør bl.a. et vigtigt målepunkt for pensionsselskaberne når investeringernes klimamæssige finansielle risici skal vurderes.

CO2-udledninger fra de virksomheder, selskaberne investerer i, kan være vanskelige at opgøre. Dette skyldes mangel på data og lovgivning, og ikke mindst at eksisterende data ofte kan være af så dårlig kvalitet, at beregningerne på CO2-udledninger ikke kan foretages. Pensionsselskaberne anvender de data, der vurderes at være kvalitetsmæssige forsvarlige.

⁷³F&P

⁷⁴<https://www.fogp.dk/temaer/baeredygtighed/pensions-og-forsikrings-branchen-muliggoer-den-groenne-omstilling/>

⁷⁵F&Ps branchehenstilling om klimarapportering

Bæredygtighedsregulering

Bæredygtige og ansvarlige investeringer har en central placering i EU-Kommissionens initiativer på det finansielle område. Kommissionen lancerede i marts 2018 en handlingsplan, som lægger op til at dirigere meget betydelige investeringer i retning af bæredygtige projekter. Kommissionen forsøger på én gang at indfri EU's forpligtelser i forhold til Parisaftalen, at bidrage til opnåelse af FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, at sikre energiafhængighed samt at øge vækst og beskæftigelse i Europa. EU-reguleringen omfatter bl.a.:

- en fælles definition af, hvad bæredygtige investeringer er (en såkaldt taksonomi),
- regler for selskabers offentliggørelse af oplysninger om deres bæredygtige investeringer og bæredygtighedsrelaterede risici samt (målrettet kunderne)
- et regelsæt for hvordan bæredygtige investeringer skal fremgå i regnskaber.

F&P støtter en ambitiøs EU-tilgang, der kan fremme den bæredygtige omstilling igennem europæiske investeringer mens pensionsopsparernes penge stadig forvaltes ansvarligt. F&P bidrager konstruktivt til at forme reguleringen, så kompleksiteten holdes nede og reguleringen bliver så brugbar og anvendelig som muligt. Det er vigtigt, at regulering altid reelt gavner forbrugerne. F&P peger på, at man bør fokusere krav om mål og politikbeskrivelse på få væsentlige områder, hellere end at brede kravene for bredt ud – især til en start.

Der er samtidig tale om en meget stor opgave for branchen, når hele den omfattende reguleringspakke (se neden for) skal implementeres på relativ kort tid og over en bred kam, herunder til pensionsopsparerne. Det giver alt andet lige udfordringer for selskaberne i branchen – små som store. Selskaberne bruger og kommer til at bruge væsentlige flere ressourcer på lovimplementering i de kommende år.

F&P arbejder for, at EU's bæredygtighedsregulering;

- Bygger på, at afkast og bæredygtighed kan gå hånd i hånd men, at hensynet til afkast ikke kan underordnes hensynet til bæredygtighed med mindre, det er baseret på kundernes præferencer.
- Kan bidrage til større transparens om pensionselskabernes bidrag til miljø-, sociale- og ledelsesmæssige investeringer og give bedre mulighed for at tage højde for risikoen ved de forskellige investeringer, så branchen på den måde understøtter den bæredygtige omstilling.
- Udformes sådan at den reelt skaber værdi for investorerne og pensionsopsparerne, der bruger disse informationer.
- Baserer sig på internationalt anerkendte principper og standarder og medvirker til et standardiseret datagrundlag.
- Indeholder plads til transformationen, så branchen kan investere i virksomheder, der er på vej i en bæredygtig retning og har en klar plan for omstilling.
- Tager hensyn til de socioøkonomiske forskelle i lande, så der kan investeres i ESG-aktiviteter i alle lande uanset udviklingsniveau.

Taksonomiforordningen

Taksonomiforordningen^{79,80} er en EU-regulering, der primært har som formål at fastlægge, hvad der kan klassificeres som bæredygtige økonomiske aktiviteter. FØP bakker fuldt ud op om Taksonomiforordningen, der betyder, at EU får et fælles sprog for, hvad der er bæredygtigt. Taksonomien er et helt afgørende værktøj til at skabe gennemsigtighed, undgå fx "green-washing" og fremme branchens bidrag til bæredygtige investeringer i fremtiden. Taksonomien giver et fælles udgangspunkt for, hvordan bæredygtighed skal klassificeres, men det er fortsat op til de enkelte selskaber at vurdere, hvilke investeringer, de vil foretage. Taksonomiforordningen opstiller på nuværende tidspunkt seks klima- og miljømål, som økonomiske aktiviteter kan bidrage til i væsentlig grad for at blive klassificeret som klima- og miljømæssigt bæredygtige:

- Modvirkning af klimaændringer
- Tilpasning til klimaændringer
- Bæredygtig anvendelse og beskyttelse af vand- og havressourcer
- Omstilling til en cirkulær økonomi
- Forebyggelse og bekæmpelse af forurening
- Beskyttelse og genopretning af biodiversitet og økosystemer

Trådte i kraft 1. januar 2022

Level 2-regulering også trådt i kraft (alignment gælder fra 1. januar 2024)

Disclosureforordningen

Disclosureforordningen^{76,77} betyder, at finansielle virksomheder skal oplyse om og dokumentere, hvor bæredygtige deres aktiviteter er. Forordningen fastlægger blandt andet krav til hvilken information virksomheder skal levere og hvordan.

Det er i forlængelse af branchens egne principper om åbenhed.

Trådte i kraft 10. marts 2021

Level 2-regulering træder i kraft: 1. januar 2023.

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

For at sikre at virksomhederne stiller de nødvendige data og oplysninger til rådighed, så de kan rapporteres i overensstemmelse med taksonomien og Disclosureforordningen, har EU vedtaget et Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)⁷⁸. CSRD kommer til at omfatte ca. 50.000 virksomheder. På den måde bliver der mulighed for at sikre både større tilgængelighed og pålidelighed af de mange ESG-data fra virksomhederne, hvilket er helt afgørende for pensionsselskabernes mulighed for at investere bæredygtigt og skabe transparens om investeringernes bæredygtighed.

Træder i kraft 1. januar 2024 (2027 for SMV'er).

(dernæst implementering i national lov + 18 måneder)

⁷⁶EUR-LEX

⁷⁷Finanstilsynet

⁷⁸EC

⁷⁹EUR-LEX

⁸⁰Finanstilsynet

De politiske rammevilkår skal være endnu bedre, hvis den grønne omstilling skal op i gear

Vores grønne ambition kræver en massiv indsats. Den opgave vi som samfund står overfor, kræver at investeringerne accelereres kraftigt – ikke mindst efter Ukraine-invasionen. Det indebærer betydelige risici, og det er derfor vigtigt med planlægning og samarbejde på tværs. Staten kan ikke løse opgaven alene.

FØP har udarbejdet en række klimapolitiske forslag, der skal bidrage til at Danmark også i fremtiden er et foregangsland på klima og vedvarende energi.

Den nye ekstraordinære sikkerhedspolitiske situation kalder på nye ekstraordinære tiltag. FØP støtter op om regeringens udspil om udbygning af grøn energi og peger på, at udspillet vil kræve mange milliarder i offentlige og private investeringer. Der er behov for, at regeringens ambitiøse planer og mål snarest muligt bliver konkretiseret og realiseret. Det er vigtigt at sætte handling bag ordene hurtigst muligt for at sikre, at udbygningen får det ekstra gear, der skal til for at accelerere den grønne omstilling og sikre uafhængighed af russisk energi. Vi står over for en kæmpe opgave som samfund, så det er vigtigt, at vi tænker det private erhvervsliv og private investorer som pensionselskaberne ind i den accelererede grønne omstilling.

En samlet investeringsplan

FØP har peget på behovet for en samlet, konkret klimainvesteringsplan med konkrete projekter for at sikre rettidig planlægning af de massive offentlige og private investeringer, der er behov for at sikre den grønne omstilling og målsætninger. Forudsigelighed og stabile rammer er afgørende forudsætning for branchen, når så store investeringer, som den grønne omstilling kræver, skal placeres.

En klimainvesteringsplan skal skabe klarhed over, hvilke projekter, der skal køre hvornår og med en vurdering af det forventede investeringsomfang. På den måde bliver det nemmere at tiltrække investeringer fra danske pensionselskaber og andre investorer i ind- og udland. Bl.a. kan branchens betingede tilsagn om at investere yderligere 350 mia. kr. i grønne investeringer frem mod 2030 være med til at understøtte den grønne omstilling, men tilsagnet dækker hele verden og pengene søger derhen, hvor rammerne er bedst.

⁸FØPs klimapolitiske udspil

13 forslag til en grøn retning for Danmark FØP's klimapolitiske udspil

1. Økonomisk køreplan for Danmarks grønne omstilling
2. Byrdestop skal sikre fornuftige investeringsmuligheder i den grønne omstilling
3. Danmark som grøn eksportnation
4. Flere grønne obligationer
5. PtX som ny grøn styrkeposition
6. Bedre og mere forbyggelse
7. Klimafond – national handlingsplan for klimatilpasning
8. Grønt fast-track i byggesager
9. Etablering af nationalt OPP-klimaråd
10. Lighed i klimakrav til offentlige og private aktører
11. Opslagsværk for forsikringskaders CO2-aftryk
12. Styrk grøn omstilling gennem klimarapportering
13. Øget datadeling muliggør bredere klimatilpasningstiltag

Kilde⁸

Derfor er branchen også i løbende dialog med myndighederne om de danske rammevilkår, så en del af de danske pensionsmidler kan blive i Danmark og dermed understøtte den grønne omstilling og andre samfundsvigtige opgaver herhjemme. Jo klarere rammer, jo hurtigere kan forsikrings- og pensionsbranchen og resten af dansk erhvervsliv igangsætte grønne investeringer. Det er vigtigt, hvis vi skal være grønt foregangsland.

Investeringer i sol og vind

Canadas største solcellepark

PensionDanmark⁸⁴ har gennem Copenhagen Infrastructure Partners investeret i opførelsen af Canadas største solcellepark. Travers Solar bliver sat i drift i slutningen af 2022 med en kapacitet på 465 MW. Parken ligger i Canadas vestlige delstat Alberta, som ellers er kendt for kontroversiel olieudvinding fra tjæresand, og vil bl.a. forsyne Amazons faciliteter i det nordvestligste USA med grøn elektricitet.

Tagbaseret sol i Fredericia

I partnerskab med energiselskabet TOWII Renewables vil PFA⁸³ sammen med ADP A/S sætte gang i danmarkshistoriens største tagbaserede solcelleanlæg på logistikcenteret Taulov Dry Port i Fredericia. Første etape af solcelleanlægget er på alt 45.000 m² og vil levere grøn strøm svarende til det årlige elforbrug i 1.300 parcelhuse. Når projektet er fuldt indfaset, vil solcelleanlægget brede sig over et tagareal på 200.000 m².

I 2018 investerede PKA⁸⁵ 2 mia. kr. i de to californiske solcelleparker, Garland og Tranquility, som leverer grøn strøm til mere end 100.000 amerikanske hjem. De to parker består af mere end 1,5 mio. solpaneler og har en samlet kapacitet på 410 MW. Tilsammen dækker de et areal svarende til næsten 5.500 fodboldbaner. PKA ejer 49 pct. af parkerne, og resten ejer Southern Power.

El til 78.000 danske husstande

Sampension⁸²-fællesskabet har indgået en partnerskabsaftale med NRGi-koncernen. Med aftalen overtager Sampension-fællesskabet 49 pct. af aktierne i NRGi's vindmølle- og solcelleprojekter for et trecifret millionbeløb. En aftale, der styrker grundlaget for at investere i, drive og udvikle nye vedvarende energiprojekter betydeligt. Med aftalen investerer pensionselskabet i at blive medejere af NRGi Renewables. NRGi Renewables ejer og driver i dag 22 vindmøller fordelt i Jylland samt en solcellepark, og kan producere el, for hvad der svarer til 78.000 husstandes årlige forbrug.

Vind og sol i Indien

AP Bæredygtig⁸⁹ investerer blandt andet i to vindmølleparker og fire solcelleprojekter i Indien. Vindmølleparkerne har en samlet kapacitet på 210 MW, og solcellerne har en kapacitet på 47 MW. Det svarer til forbruget af elektricitet i mere end 50.000 indiske husstande om året og betyder, at vi undgår udledning af 300.000 ton CO₂ om året.

Havvindmøllepark i Nordsøen

PenSam⁹⁰ har bidraget med finansiering (679 mio. kr.) til en del af en havvindmøllepark beliggende i Nordsøen, ca. 13 km ud for Skotlands nordøstlige kyst. Parken har en kapacitet på 588 MW, leverer strøm til 450.000 britiske husstande og har været i drift siden maj 2019.

84 svenske vindmølleparker

PKA og PenSam⁸⁶ ejer sammen med selskaberne Vestas og Vattenfall den svenske vindmøllepark Blakliden/Fäbodberget Parken, som består af 84 vindmølleparker og forventes at kunne producere el svarende til det årlige elforbrug hos 220.000 husstande.

Gennembrug for solceller i Danmark

I partnerskab mellem Industriens Pension⁸³ og energiselskabet Better Energy er mere end 400.000 danske medejere af nye solcelleparker i Danmark og Polen for en samlet anlægssum på op til 5 mia. kr. Industriens Pension og energiselskabet Better Energy har indgået en aftale, der for alvor vil sætte skub i udbredelsen af solcelleparker, der drives uden statsstøtte. "Vi er virkelig glade for investeringen, som vi forventer vil sikre et solidt, langsigtet afkast til medlemmerne og samtidig bidrage markant til hurtigere skalering af den grønne omstilling. Det er første gang, at solenergi udrulles i denne skala i Danmark, og investeringen markerer et egentlig gennembrud for solceller herhjemme," siger Laila Mortensen, adm. direktør i Industriens Pension

Solenergi understøtter klimamål

En af de nyeste klimavenlige investeringer for AkademikerPension⁸⁸ er en investering på 342 mio. kroner i det amerikanske solenergi-selskab Origis Energy. Investeringen er en såkaldt co-investering, da den sker gennem AkademikerPensions europæiske forvalter Antin Infrastructure Partners, som er en af Europas største forvaltere af infrastruktur-investeringer. Sidste år hævede AkademikerPension deres klimamål, så 22,5 pct. af porteføljen i 2030 skal være investeret klimavenligt. Det tidligere tal hed mindst 12 pct.. "Og en investering som denne hjælper med til at indfri det mål", udtaler direktør, Jens Munch Holst.

⁸²Sampension

⁸³Industriens Pension: Milliardinvestering i solcelleparker

⁸⁴PensionDanmark

⁸⁵PFA

⁸⁶PKA

⁸⁷PKA

⁸⁸Akademikerpension

⁸⁹AP Pension

⁹⁰PenSam: selskabets egne oplysninger

Energier på havet og energiparker til lands

Det er afgørende at få sat gang i den omfattende udbygning af havvind og energier både på vand og til lands, så de store mængder grøn energi, vi skaber, kan lagres og bruges effektivt til de mio. af europæere, der kan nyde gavn af den grønne energi. Det spiller også direkte sammen med udviklingen af PtX, så omstillingen af den tunge transport kan understøttes. Planerne om at udbygge kapaciteten frem til 2050, der vil dække behovet for op til 230 mio. europæere, kræver investeringer for over 1.000 mia. kr. Det kan samtidig ende som et sandt eksporteventyr for Danmark, hvis vi kommer i gang i tide.

Samtidig er det nødvendigt at sikre udbygning af og investeringer i elnettet og brintinfrastrukturen både herhjemme og til udlandet for at kunne håndtere den forcerede omstilling og de store mængder grøn energi, der forventes at komme fra vedvarende kilder inden for de næste 10 år.

Transmissionsnettet i Danmark er ikke tidssvarende og kan pt. ikke understøtte de grønne energiprojekter, der er planlagt. Investering i nye udlandsforbindelser kan styrke energiforsyningsikkerheden i Europa og sikre dansk eksport af grøn energi.

Udbygningen har brug for et gearskifte

Danmark har været pioner inden for vindenergi både på land og på havet. Vi har evnet at udvikle, bygge og opsætte vindmøller og nyder på de mest blæsende dage godt af helt grøn strøm, som ovenikøbet også kan eksporteres. En del af æren tilfalder visionære politikere, som har turdet satse på den grønne energiform og muliggjort opsætningen af møller herhjemme. En anden del af æren tilfalder de virksomheder og investorer, der har set mulighederne og er gået ind i vindmarkedet med liv og sjæl. Det har uden tvivl gjort Danmark både rigere og grønnere.

Vi står nu på tærsklen til et nyt kapitel i fortællingen om Danmark som grønt foregangsland. Der er bred enighed om, at mængden af havvind på dansk sokkel skal udbygges markant frem mod 2030. Men udbygningen haster og visionerne skal følges op af konkret handling og ændringer, hvis vi skal give et skub til havvindens vugge – Danmark. Fra 2019 til i dag er der opsat 0,6 GW havvind herhjemme. Det er ikke et tilfredsstillende udbygningstempo set i lyset af ønsket om at Danmark skal gå foran som et grønt eksempel. Hvis vi skal leve op til målsætningerne fra Folketingets partier frem mod 2030, skal der opsættes mere end 1 GW hvert eneste år fra nu af.

Vi bør bevæge os væk fra det regime, hvor det tager otte år fra idéen om en ny havvindmøllepark, til den er sat op. Miljøgodkendelser bør gives hurtigere, initiativet bør i højere grad flyttes til markedet, så man ikke nødvendigvis skal vente på at et bestemt område udbydes, og så skal den statslige udbudsproces ske hurtigere – og gerne med mere end ét udbud ad gangen. Fra europæisk side har RePowerEU sat et loft over udbuds- og behandlingstid på to år. Og i de såkaldte go-to-områder helt ned til et år. Det bør vi som minimum kunne leve op til i Danmark. Det er afgørende, at de relevante myndigheder får de nødvendige ressourcer til at håndtere godkendelserne, så de kan håndtere den kæmpe opgave, vi står overfor. Netop flere ressourcer til godkendelser har USA's præsident Biden foreslået i kombination med et fast track-system, så der er inspiration at hente i udlandet⁹¹.

Marienburg-erklæringen

Danmark, Sverige, Finland, Tyskland, Polen, Estland, Letland og Litauen blev ved Østersøtopmødet på Marienburg

i august 2022 enige om at indgå et tættere samarbejde om energi og udbygning af vedvarende energi – og satte en fælles ambition om at syvdoble havvindskapaciteten i 2030. Målet er at bygge 19,6 GW havvind i Østersøen i 2030. I dag er der opført 2,8 GW^{93,94}.

Esbjerg-erklæringen

På Nordsøtopmødet i Esbjerg i maj 2022 gik Danmark, Tyskland, Holland og Belgien sammen om at levere 65 GW havvind i 2030 og øge kapaciteten til mindst 150 GW i 2050. Det kan forsyne op til 230 mio. europæiske husstande med grøn strøm⁹⁵.

Danske energioer som en grøn livsnerve i Europa

Det danske VindØ-konsortium blandt andet bestående af PFA, PensionDanmark og Andel⁹² er klar til at finansiere og drive en kommende energi-ø i Nordsøen. Staten forventes at eje en del af øen for at anlægge kabler til, så selve transmissionsnettet sikres offentligt ejerskab.

”En energi-ø i Nordsøen er en vigtig del af en økonomisk forsvarlig udbygning af havvind-el-kapaciteten. Den har desuden potentiale til at blive et eksportprodukt til de dele af verden, hvor de kommende årtiers udbygning af havvind vil finde sted. Erfaringer fra Nordsøen vil kunne udbredes til resten af verden”, siger Torben Møger Pedersen, administrerende direktor i PensionDanmark. Energiøen er den første af sin slags i verden og vil sikre Danmark en førerposition inden for produktion af store mængder grøn energi til havs; som en grøn livsnerve i et integreret europæisk energisystem og levere strøm til innovative teknologier som Power-to-X.

”Danmark er foregangsland i at drive den grønne omstilling, og det kræver markante investeringer at indfri de ambitiøse mål regeringen har lagt frem. En vind-ø i Nordsøen vil sætte endnu mere fart i den grønne omstilling, mens vi på samme tid skaber værdi for Danmarks pensionsopparere. Derfor står vi i PFA klar til, sammen med de andre i konsortiet, at løfte dette historiske projekt og derigennem sikre, at PFA's 1,3 mio. kunders opsparing kommer ud og arbejde i den bedst tænkelige tjeneste”, siger Kasper Ahrndt Lorenzen, koncerninvesteringssdirektør i PFA Pension.

⁹¹Børsen

⁹²PensionDanmark

⁹³KEFM

⁹⁴Marienburg- og Esbjerg-erklæringerne

⁹⁵KEFM

Power-to-X

Det offentlige og det private skal arbejde sammen om at få udviklet PtX i Danmark. Her kan blive brug for endnu stærkere incitamenter samt sikkerhed og forudsigelighed for virksomheder og investorer til at gå ind i PtX. Vi står over for at skulle investere mange milliarder og med begrænsede offentlige midler, skal de øvrige milliarder findes andre steder.

Danmark har gode forudsætninger for at opbygge en industri, der kan producere fremtidens grønne brændstoffer til den tunge transport. F&P ønsker derfor en tilgang, der er så ambitiøs, som muligt. Danmark skal være et foregangsland og udnytte vores store potentiale inden for udvikling af grønne brændstoffer. EU-kommissionen har peget på PtX og brint som helt afgørende for, at EU og Danmark opnår uafhængighed af import af

gas fra Rusland. Europæerne skal komme dansk grøn benzin i tanken.

Danmark skal op i den grønne værdikæde: Vi skal ikke kun levere grøn strøm til vores europæiske naboer. Vi skal også være førende, når det gælder levering af grønne brændsler til vores europæiske naboer (til skibe, fly, biler og lastbiler både i og uden for Danmark). Derfor skal rammevilkår og infrastruktur på plads. Det gælder fx barrierer i eltarifsystemet og øget brug af såkaldte Power Purchase Agreements for at sikre (stabil) efterspørgsel efter PtX-produkter især i opstarts- og modningsfasen samt for at understøtte vejen mod større skala i produktionen. Ligeledes bør udbredelse og permanentgørelse af de allerede eksisterende men midlertidige testzoner for PtX overvejes.

Ny teknologi og nye muligheder

Biogas

I 2021 foretog Industriens Pension⁹⁶ en større investering i et af de forende danske biogasselskaber, Bigadan, der har den grønne omstilling som en integreret del af deres forretningsmodel. 100 pct. af den biomasse, som bruges til at producere biogas og strøm, kommer fra affaldsprodukter, hvor ca. 60 pct. kommer fra gylle fra danske landbrug. Gylle udleder store mængder metan, som er ca. 25 gange mere skadeligt for miljøet end CO₂. Men i biogasproduktion opfanges metanen i biogasanlægget og sendes ind i gasnettet eller omdannes til el. Ifølge regeringens klimahandlingsplan skal biogas spille en væsentlig rolle i målet om at reducere Danmarks CO₂-udledning med 70 pct. i 2030.

En investering i fremtiden

Velliv⁹⁷ ønsker at sætte yderligere fart i den grønne omstilling, som er vigtig for kunderne i Velliv og for samfundet. Derfor investerer Velliv 5 mia. kroner i primært danske virksomheder og projekter med specifikt mål om at skabe en positiv og målbar påvirkning af den samfundsmæssige dagsorden. Investeringerne vil ske inden for tre strategiske udvalgte investeringsområder: vedvarende energi, energioptimering og ressourceeffektivitet. Danske virksomheder er anerkendt for deres fokus på bæredygtighed og deres evne til at udvikle innovative forretningsmodeller. Netop derfor vil Velliv til at begynde med placere de nye investeringer i danske virksomheder. "Vi mener, at danske virksomheder er i verdenseliten, når det kommer til produkter og løsninger, der fremskynder den bæredygtige udvikling.

Derfor er det et godt sted at starte med disse impact-investeringer. Vi er overbeviste om, at der med dette tiltag samtidig kan laves attraktive investeringer for kunderne i Velliv," forklarer Anders Stensbøl Christiansen Investeringsdirektør i Velliv

Power-to-X

I 2021 gav Lærernes Pension⁹⁸ et tilsagn på ca. 300 mio. kr. til en investering i Power-to-X projekter, hvor grøn elektricitet omdannes til brint eller ammoniak ved brug af velkendte teknologier. Etablering af Power-to-X anses for at være en vigtig indsats for et emissionsneutralt samfund. For Lærernes Pension er det vigtigt at være med til at understøtte teknologier, der kan være med til at løse nogle af de klimaudfordringer, som verden står over for, samtidig med at skabe et godt afkast til vores medlemmer.

Lagring af grøn strøm

I februar 2021 har PenSam⁹⁹ investeret i BESS, Battery Energy Storage Systems, som producerer en ny batteriteknologi, der lagrer den grønne strøm fra solcelleanlæg i Californien, så strømmen også kan benyttes efter sol-

nedgang. Batterierne er blandt de første og største af sin slags i hele verden og vil kunne lagre energi i en størrelsesorden, der svarer til næsten 13.000 fuldt opladte Tesla Model 3.

Elektrolyseanlæg i Esbjerg

PensionDanmark¹⁰⁰ har forpligtet sig til at bidrage med knap 1,5 mia.kr. til Energy Transition Fund (ETF), som bl.a. skal finansiere et stort elektrolyseanlæg i Esbjerg, der kan producere grøn gødning til landbruget og hermed reducere CO₂-udledningen med 1,5 mio. ton. Det svarer til at fjerne 730.000 benzin- og dieslbiler fra vejene. Elektriciteten kommer fra havvind i Nordsøen, og anlæggets overskudsvarme vil kunne betjene 50.000 fjernvarmekunder. Copenhagen Infrastructure Partners, har modtaget tilsagn for over 6 mia.kr. til deres Energy Transition Fund (ETF), hvoraf en stor del kommer fra den danske pensionssektor.

Eldreven transport

I 2020 indgik PFA¹⁰¹ en låneaftale på et stort trecifret millionbeløb til Northvolt, så de kan udvide deres produktion ved at bygge et af Europas største fabriksanlæg til produktion af bæredygtige lithium-ion battericeller, der primært skal bruges til elbiler. En produktion, hvor genanvendelse også er i højsædet

Bæredygtige batterier til biler

PKA¹⁰² har samlet investeret 100 mio. kr. i den norske iværksættervirksomhed Tomorrow, der arbejder på at udvikle verdens mest effektive og bæredygtige batterier til biler. Fabrikken kommer til at levere batterier til mere end 700.000 elbiler årligt og beskæftige mere end 2500 medarbejdere.

Grønne færger

PensionDanmark har investeret i grønne færger i Danmark gennem et partnerskab med OMT, som sammen med Færgesekretariatet har udviklet en ny standardiseret færgeløsning til de danske småøer og mindre overfarter. De nye færger er eldrevne og derved mere klimavenlige end de nuværende færger, der sejler på diesel. "Vi er meget begejstrede for, at vi sammen med vores partnere får denne mulighed for at bidrage til en moderne, fleksibel og bæredygtig løsning for færgedriften til de danske småøer og mindre overfarter.

Det er et projekt, der passer perfekt ind i vores strategi om at forrente medlemmernes pensionsopsparinger gennem innovative og bæredygtige investeringer, der rummer et positivt samfundsbidrag og skaber bedre vilkår for den danske ø-befolkning," siger Torben Möger Pedersen, administrerende direktør i PensionDanmark.

⁹⁶Industriens Pension

⁹⁷Velliv: Velliv investerer 5 mia. kr. i den bæredygtige transformation.

⁹⁸Lærernes Pension

⁹⁹PenSam

¹⁰⁰PensionDanmark og selskabets egne oplysninger

¹⁰¹PFA

¹⁰²PKA

Forsikringsbranchens arbejde med bæredygtighed

Tryghed er forsikringsbranchens kerneydelse, der er med til at sikre, at danskerne kan sove roligt om natten. Traditionelt har det drejet sig om at sikre kunderne i form af erstatning i kroner og øre, når uheldet var ude. I fremtiden kommer det i højere grad også til at handle om at sikre, at uheldet aldrig forekommer. Det er fordelagtigt på alle niveauer, da forebyggelse er en gevinst for både kunder, forsikringsselskab og samfund. Færre skader er til gavn for kunderne qua mindre utryghed og gener, ligesom bedre forebyggelse også holder skadesselskabernes udgifter nede. Derudover er det ressourcemæssigt fordelagtigt, at skaderne aldrig sker, da det gavner klimaet og hele samfundet i øvrigt.

Forebyggelse har gennem mange år været et strategisk vigtigt område for forsikringsselskaberne, og forsikringsløsningerne bliver i stigende grad proaktive i stedet for reaktive. En af forsikringsbranchens styrker er at tænke langsigtet, og branchen er allerede en aktiv medspiller, når det kommer til forebyggelse af skader. Branchen har gennem næsten to årtier arbejdet med klimatilpasning og forebyggelse af oversvømmelseskader. Klimatilpasning handler om håndtering af vand fra oven (skybrud), fra siden (stigende havvand) og fra neden (stigende grundvand). Klimatilpasning sikrer tryghed for den enkelte borger, og løsningerne baner vej for bæredygtig udvikling i byer. Forebyggelse af skader er bæredygtigt, det er ressourcebesparende og gavner klimaet på den lange bane. Men der er klart brug for flere klimatilpasningstiltag, end vi har i dag - og for et meget stærkere og skarpere nationalt fokus. Klimatilpasning er et samfundsanliggende, og det bør i allerhøjeste grad også afspejle sig i vores prioriteringer af statens ressourcer. Derfor bør der ske en samtænkning og en prioritering set ud fra samfundets bedste (fx værdier og kritisk infrastruktur) - mao. hvor får vi mest for pengene.

Forebyggelse af klimaskader

FN's klimapanel's seneste rapport taler sit tydelige sprog; vi kommer til at se voldsommere klima i fremtiden og deraf også flere klimarelaterede skader. I Danmark mærker vi allerede effekten af klimaforandringerne, hvor vi særligt er påvirket af et voksende antal skybrud, ligesom

stigende grundvandsspejl og oversvømmelser sætter borgere og kommuner under pres. Det giver grundlag for oversvømmede kældre og druknede ejendele, hvis ikke vi bygger fornuftigt og lærer at håndtere vandet på en fornuftig måde.

Skader efter skybrud er omkostningstunge og en stor gene for de berørte borgere. Ved en 100-års hændelse vil 468.238 bygninger i Danmark vil blive oversvømmet¹⁰³ - det er alvorligt og det kræver handling. Det er et samfundsanliggende, når så mange rammes af klimaforandringerne.

Forsikringsselskaberne erstatter skader efter skybrud

Forsikringsselskaberne dækker skader efter skybrud, hvis der falder mere end 30 mm regn på maksimalt 30 minutter eller mere end 40 mm regn på et døgn.

Effekterne af klimaforandringer ses, når store dele af Danmark står under vand. Alene det voldsomme skybrud, der i sommeren 2011 ramte København, gav 49.311 skader og kostede forsikringsselskaberne mere end 4,85 mia. kr. Dette skybrud betegnes som en 100-årshændelse. Til sammenligning registrerede branchen i 2020 'kun' 5.523 skader og skader for mere end 111 mio. kr. - 2020 kan betragtes som et "normalt" skadesår.

Fremtiden:

Vi ser ind i at antallet af skybrud bliver hyppigere, der kommer mere vand fra flere steder. Regningen til forsikringsselskaberne bliver formentlig kun større og større. Dermed vil forsikringspræmierne for kunderne også stige. Det betyder at forsikringsselskaberne i fremtiden vil have større fokus på klimarelaterede skader og man vil se større differentiering i markedet - de mest udsatte skal betale mest. Forebyggelsesindsatsen skal derfor intensiveres, så både borgere, klimaet og samfundet som et hele forskånes mest muligt.

Naturskadesordningen (offentlig ordning)

Forsikringssselskaberne dækker ikke oversvømmelser fra hav, fjord, søer og vandløb. Disse skader kan efter bestemte kriterier dækkes af en offentlig ordning under [Naturskaderådet](#). Forsikringsbranchen håndterer disse skader og hjælper kunderne, når der er udmeldt stormflod eller andre naturskader.

Forsikringsbranchen er også skatteopkrævere på vegne af staten. Forsikringssselskaber, der tegner forsikringer mod brand på fast ejendom eller for løsøre, skal opkræve en afgift pr. police. Afgiften er 40 kr. pr. police og opkræves en gang om året af forsikringssselskabet og sendes videre til Staten. Naturskadepuljen indeholder 500 mio. kr.

I januar 2022 blev der udmeldt stormflod flere steder i Danmark efter stormen Malik, hvilket betød at de berørte husejere fik dækning for skader. Hvis der ikke var udmeldt stormflod, var der ingen hjælp at hente. I 2017 blev der registreret 478 sager og erstatninger for 36,9 mio. som følge af stormflod.

Fremtiden:

Naturskader vil ramme voldsommere og hyppigere. Fx vil den stormflod der i dag statistisk forekommer hvert 20. år, komme hvert 2. – 4. år¹⁰⁴ fremover i fx København. Det vil stille endnu større krav til klimatilpasningen i Danmark.

F&P arbejder for:

1. En national klimatilpasningsplan
2. Datadeling over skybrudsskader
3. OPP-samarbejder og fælles klimaløsninger

Forsikringsbranchen og bæredygtighed

Forsikringsbranchen har længe arbejdet med klimatilpasning og forebyggelse af oversvømmelsesskader. Et samarbejde mellem forsikringsbranchen, forskningsinstitutter, kommuner og forsyningsselskaber har bidraget til viden hos professionelle aktører, politikere og borgere m.fl.

Men klimatilpasning tager tid. Erfaringsopsamling samt muligheder for byrumsudvikling i sammenhæng er en kompliceret og langstrakt proces.

F&P har konstant fokus på, hvordan vi kan skabe og fastholde de rigtige aktørers bevidsthed og opmærksomhed, på hvordan vi kan gøre processerne bedre og mere smidige, og på, hvordan vi kan få delt viden og erfaringer.

Forebyggelse og klimatilpasning i 2022

Der er klart brug for flere klimatilpasningstiltag, end vi har i dag - og for et meget stærkere og skarpere nationalt fokus. Klimatilpasning er et samfundsanliggende, og det bør i allerhøjeste grad også afspejle sig i vores prioriteringer af statens ressourcer. Der bør ske en samtænkning og en prioritering set ud fra samfundets bedste (fx værdier og kritisk infrastruktur) – med andre ord: Hvor får vi mest for pengene.

I dag hjælper forsikringsselskaberne kunderne på egen matrikel og kommunerne hjælper borgerne og laver klimatilpasningsprojekter. Men der er behov for en tæt og koordineret indsats, som går ud over den enkelte grundejer og den enkelte kommunegrænse – for vandet kender ikke kommunegrænser. Flere områder vil blive oversvømmet i fremtiden.

Der er behov for, at både planlægning og finansiering sker på et nationalt niveau. For hverken forsikringsselskabet, grundejeren eller kommunen kan bære byrden alene. Der er behov for nationale fælles initiativer til gavn for hele samfundet. Finansiering af klimatilpasning kan sammenlignes med kritisk infrastruktur – det er også et fælles samfundsanlæggende som finansieres af staten.

National klimatilpasningsplan og klimatilpasningsfond på finansloven

De nuværende klimatilpasningsindsatser skal fremover støttes af en klimatilpasningsfond, som bidrager til finansiering af større tværkommunale klimatilpasningsprojekter. Så klimatilpasningsfonden muliggør et tiltrængt supplement til de nuværende aktiviteter og samtidig danner grundlag for en langt større koordinering og samtænkning af indsatserne.

Alle danskere kan blive berørt af klimaforandringer. Derfor bør det ikke være op til den enkelte borger, kommune eller region at finansiere klimatilpasningsinitiativer. At klimatilpasning er et samfundsanliggende, bør i allerhøjeste grad afspejle sig i vores prioriteringer af statens ressourcer ligesom det fx er tilfældet med udvikling af infrastruktur. F&P foreslår derfor, at der afsættes penge på finansloven til en klimatilpasningsfond, som bidrager til finansiering af større tværkommunale klimatilpasningsprojekter.

Brug forsikringsselskabernes skadedata

Forsikringsselskaberne vil gerne dele skadedata over udbetalte erstatninger for skybrudsskader, som kan bruges til at målrette klimatilpasningsindsatserne i kommunerne. Selskaberne har data, så det er muligt præcist at se, hvor samfundet er mest udsat og dermed hvilke indsatser, der vil have den største effekt i fremtiden. Lovgivningen tillader dog ikke i dag, at disse klimadata må deles med det offentlige.

Tilsvarende er der brug for at stormflodsdata også anvendes som en del af planlægningen af fremtidige forebyggende tiltag. Jo mere fælles viden og udveksling af data – jo bedre og mere effektiv klimatilpasning.

Forsikringsselskaberne kan fx levere skadedata tilbage i tiden, så man præcist kan se, hvor man er særlig udsat og dermed hvilke indsatser, der vil have den største effekt i fremtiden. Dette kan være med til at støtte prioriteringen af, hvor klimatilpasningsinitiativerne skal igangsættes først.

Bæredygtig forsikring

Ladeløsning til elbiler

Danskerne kommer de kommende år til at udskifte deres fossilbiler med el- og hybridbiler i et hidtil uset omfang. Derfor bliver det at kunne lade sin bil let og hurtigt derhjemme et af de vigtigste parametre for fremtidens bilejere. Samtidig har den seneste undersøgelse blandt LB Forsikrings¹⁰⁵ medlemmer vist, at 49 pct. af medlemmerne vil vælge at skifte til en elbil, næste gang de skal have ny bil. LB Forsikrings 400.000 medlemmer kan købe en privat ladeløsning som tillæg til deres forsikringer. Løsningen er udviklet i samarbejde med operatøren Spirii, der leverer platformen bag. "Vores medlemmer er almindelige danskere med almindelige jobs som sygeplejersker, lærere og pædagoger. Når de køber en elbil, så er den typisk i mellemklassen. Derfor har vi sænket vores priser på, mellemklasse og mindre elbiler, og generelt gjort vores vilkår til nogle af de bedste i Danmark. Undersøgelser viser, at 6 ud af 10 danskere går med tanker om at købe en opladelig bil, og vores opgave er at understøtte de af vores medlemmer, der gerne vil træffe et grønnere bilvalg, der hvor de er", siger CCO i LB Forsikring, Steen Hølse Andersen. LB Forsikring har foruden den nye ladeløsning, netop vundet Forbrugerrådet Tænks test af elbilforsikringer.

Cirkulær økonomi

Som forsikringsselskab håndterer Topdanmark¹⁰⁶ mange skader på alt lige fra bygninger og elektronik til biler og telefoner. I den proces sætter Topdanmark fokus på cirkulær økonomi gennem reparation, genbrug og mindre affald. Det sker i tæt samarbejde med mange dygtige samarbejdspartnere. Topdanmark opgør mange skader årligt på blandt andet biler, bygninger, møbler og IT-udstyr, hvor Topdanmark enten udbetaler et engangsbeløb til køb af en ny genstand eller betaler for reparation. Her vil Topdanmark altid hellere reparere en skade end udbetale en kontanterstatning til en ny genstand. Det er der flere grunde til. Gennem reparation og genbrug kan miljøet belastes mindre i håndtering af en skade. Topdanmark forsøger for eksempel altid at reparere bilruder og kofangere efter en skade. Det samme gælder computere, telefoner og tablets. Det er bedre for naturen, at Topdanmark sparer på ressourcerne ved at reparere end det er at erstatte et produkt med et nyt. Det er også billigere at reparere en genstand end at skulle udbetale en kontanterstatning.

I 2021 blev 72 pct. af skadet IT-udstyr repareret i stedet for kontanterstattet. Det er dog ikke altid, at kunden ønsker at få repareret for eksempel sin telefon, da man dermed skal undvære sin enhed i nogle dage. Derfor vælger nogle kunder kontanterstatningen fremfor reparation. For at imødekomme den udfordring har Topdanmark indledt et pilotprojekt om tilbagelevering af smartphones, hvor kunden har modtaget kontanterstatning, for på den måde at kunne sælge reservedelene videre til genbrug

i andre produkter. I Topdanmarks arbejde med mindre brug-og-smid-væk kultur, arbejdes med udgangspunkt i Verdensmål 12. Inden 2030 skal affaldsgenerering væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

Bæredygtige produkter og tjenester

Tryg¹⁰⁷ vil fremme bæredygtig adfærd ved at tilbyde deres kunder produkter og services, der inkluderer forskellige sociale og miljømæssige bæredygtigheds-elementer for at imødekomme kundernes behov – både dem, som lige er startet på deres bæredygtighedsrejse og dem, for hvem bæredygtighed er deres førsteprioritet. Tryg vil være en aktiv tryghedsskaber ved at bidrage til at forebygge, at skaden sker ved at fortsætte fokus på at inkorporere skadeforebyggende elementer i produkter og services. Således kan Tryg skåne kunderne for både bekymringer og besvær – men også undgå at skade klimaet og miljøet. Tryg har implementeret forskellige forebyggelsesinitiativer. Et af dem er råd til at beskytte hjemmet mod klimaskader. På Trygs danske og norske kundehjemmeside rådgiver Tryg kunderne om, hvordan de kan minimere effekten af storme, skybrud og oversvømmelser.

Bæredygtig skadebehandling

Tryg håndterer cirka en million skader hvert år. Det er derfor et af Trygs største ansvarsområder, og giver ikke mindst muligheder for at bidrage til den bæredygtige udvikling forbundet med skadebehandling. I løbet af de sidste par år, har Tryg reduceret affald og CO₂-udledning, der stammer fra skadebehandling, betydeligt ved fx at reparere bilruder i stedet for at udskifte dem, udføre reparationer via telefonen i stedet for traditionel vejhjælp på stedet og genbruge bildele i stedet for at udskifte med nye dele. Tryg ønsker at accelerere indsatsen for at give kunderne adgang til mere bæredygtig skadebehandling

Gratis varsling om ekstremt vejr på SMS

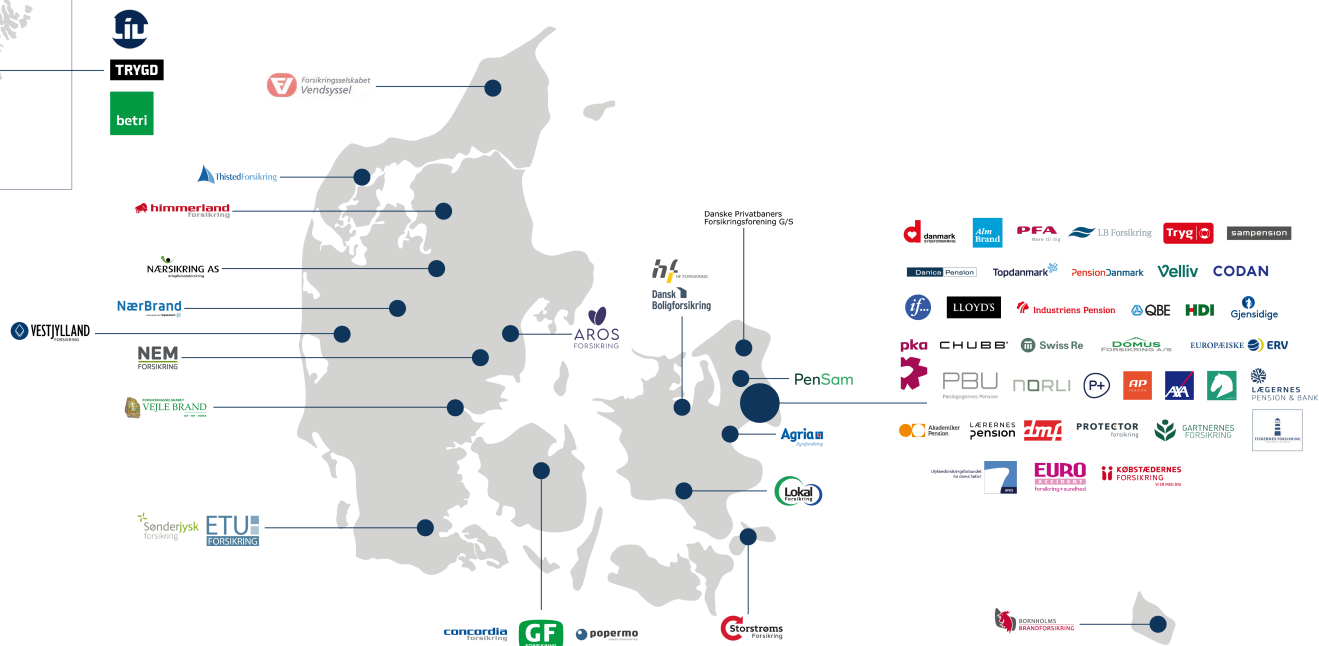
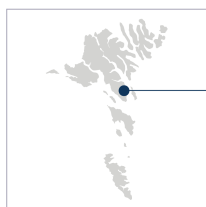
Codan og Alm. Brand¹⁰⁸ tilbyder en SMS-varsling ved farligt vejr. Med SMS-varslingen kan man være ordentligt forberedt, når der fx varsles om skybrud, storm, isslag, sne og snestorm. Så kan man nå at sikre både bil og kørsel i tide. Modtageren vil også være godt forberedt på næste storm eller skybrud i området, så man fx kan nå at sikre havetrampolinen, fjerne løse dele fra altanen eller lukke kældervinduer inden det går løs. SMS'erne vil tikke ind på brugerens telefon, når der er tale om skybrud, vindstød af orkanstyrke, storm, isslag og snestorm. Man kan derfor være sikker på at få besked hele året - uanset om det gælder sommerens højsæson for skybrud eller vinterens højsæson for sne og isslag. Servicen sender ud for regionale forhold, så man kun modtager de varslinger, der er relevante.

¹⁰⁵LB forsikring

¹⁰⁶Topdanmark

¹⁰⁷Tryg

¹⁰⁸Codan

F&P

Philip Heymans Allé 1
 2900 Hellerup
 Tlf. 41 91 91 91
 fp@fogp.dk
 www.fogp.dk

F&P er brancheorganisation for forsikrings- og pensionselskaber. Vi varetager branchens interesser og arbejder for, at branchen bliver kendt for sit bidrag til at løse nogle af de største udfordringer, det danske og internationale samfund står over for. Det drejer sig om velfærd og tryghed for den enkelte dansker, og det drejer sig om bæredygtighed og den nødvendige grønne omstilling.